Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-hээ гарана | № 278 (14298) | 1973 оной ноябриин 27, вторник | Сэн 2 мүнгэн

КПСС-эй обкомдо, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ, облпрофсоведтэ

Хурьгадаа түлжүүлхэ, hooho хайшалжа, гүрэндэ тушааха талаар республикын колхоз, совхозуудай социалис мүрысөөнэй дүнгүүд тухай

Хурьгадаа түлжүүлхэ ба hooho хайшалжа, гүрэндэ тушааха талаар республикын колхоз, совхозуудай социалис мүрысөөнэй дүнгүүдые КПСС-эй обком, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совет ба облпрофсовет хаража үзөөд, тусхай тогтоол абаба.

Хонидой түл абаха, hooho хайшалжа, гүрэндэ худалдаха талаар онсо эрхимлэhэн **Улаан-Үдын аймагай «Маяк» колхоздо** КПСС-эй обкомой, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй болон облпрофсоведэй дамжуулгын Улаан туг 500 түхэриг мүнгэн шантайгаар үгтэбэ.

Хоёрдохи hуури эзэлhэн **Түнхэнэй аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо** 400 түхэригэй мүнгэн шан олгогдоо

Гурбадахи—300 түхэригэй мүнгэн шанда **Бэшүүрэй аймагай «Победа» колхоз** хүртэбэ.

Республикын ХҮНДЭЛЭЛЭЙ САМБАР

Хурьгадые түлжүүлхэ, hooho хайшалжа. гүрэндэ тушааха талаар эрхимлэhэн иимэ ажахынуудые республикын Хүндэлэлэй самбарта бэшэхэ:

Улаан-Үдын аймагай «Маяк» колхоз
Түнхэнэй аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз
Бэшүүрэй аймагай «Победа» колхоз

ХОРЁОД ХОНОГООР УРИДШАЛАН

Табан жэлэй шиидхэхы жэлэй түсэбые болзорhоонь урид дүүргэхэ гэhэн социалис уялгаяа амжалтатайгаар бэелүүлжэ байhан манай коллектив 11 hарын түсэбые 4 хоногоор уридшалан дүүргэээ. Жэлэй эхинhээ хойшо түсэбhөө гадуур 600 мянган түхэригэй, ноябрь hарын даабариhаа гадуур 160 мянган түхэригэй продукци худалдагдаhан байна. Түсэбhөө гадуур бүтээгдэhэн 40 электродвигатель захилхэгшэдтэ эльгээгдээ, 13 мянган түхэригэй хэрэглэлэй зүйлнүүд худалдаа наймаанда тушаагдаа.

Манай коллектив үйлэдбэриингөө арга боломжо элирүүлэн хэрэглэхэ, ашаг үрыень дээшэлүүлхэ асуудалда ехэ анхарал хандуулна. Энээнэй ашаар түсэбhөө гадуур 200 мянган түхэригэй олзо доход абтаа.

Ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ табан жэлэй даабари амжалтатайгаар дүүргэгдэжэ байна. Энэ даабари түсэбөөр хараалагдаhанhаа 1—2 процент үлүүлэн дүүргэгдэнэ. 1967 оной тогтоогдомол үнэ сэнгээр абажа харахада, продукци бүтээн гаргаха талаар 1975 ондо туйлахаар хараалагдаhан хэмжээе ерэхэ жэлдэ туйлаха гэжэ коллективнай шиидээ.

Хүдэлмэришэдэймнай дийлэнхи олониинь өөhэдынгөө табан жэлэй түсэбые болзорhоонь урид дүүргэхэ социалис уялга абаhан байна. Тэдэнэй 66 процентнь даабаряа 15—20 хоногоор уридшалан дүүргэнэ.

А. МУХРАЕВ,
«Электромашина» заводой таhагай начальник.

ГУРБАДАХИ ЖЭЛ—ШИИДХЭХЫ, ДҮРБЭДЭХИ КВАРТАЛ—ГАБШАГАЙ

ПРОМЫШЛЕННОСТИИН ХҮДЭЛМЭРИШЭДЭЙ БҮХЭСОЮЗНА СОЦИАЛИС МҮРЫСӨӨН

Республикымнай промышленностиин, транспортын, хэлхеэ холбооной хүдэлмэрилэгшэдэй зүблөөн ниитын үйлэдбэриин ашаг үрэ дээшэлүүлхэ зорилго тухай асуудал мүнөөдэр зүбшэн хэлсэхэнь.

ТҮРҮҮШҮҮЛЭЙ ЖЭШЭЭГЭЭР

Ленинэй орденто локомотив-вагон заhабарилгын заводой түрүүшүүл 1974 оной угтамжын түсэб зохёоhон Москвагай түрүү коллективүүдэй үүсхэлые hайшаагаад, дүрбэдэхи жэлдэ өөhэдынгөө бэелүүлхэ зорилго хараалжа эхилээ.

Олон хүдэлмэришэд табан жэлэйнгээ даабарие дүрбэн жэл 3 hара соо дүүргэхэ уялга абаhан байна. Даабаряа графигhаа хэдэн хоногоор уридшалан дүүргэдэг хүдэлмэришэдэй нэгэн, түмэршэ дархан Виктор Иванович Ильичев ажалаа hайн шанартайгаар бүтээнэ. Энэ нүхэр байгша оной түсэб дүүргүүтэй болоо (зураг дээрэ зүүн гарhаа).

Кузнечнэ цехэй Василий Алексеевич Кузнецовой (баруун гартахинь) даадаг бригада 1974 оной түсэбые болзорhоонь уридшалан дүүргэхэ арга боломжонуудаа элирүүлжэ эхилээ. Бригадын коллектив ажалай журам hайжаруулhанай ашаар ажалай бүтээсые 2,9 процент дээшэлүүлхэ гэжэ шиидэhэн байна.

Дээдэ зурагтань заводой түбэй лабораториин инженер Г. А. Бусоченко, лобарант С. Е. Третьякова металл ба шудхалаагай шанарые шэнжэлжэ байна.

П. БУРМАКИНАЙ фото.

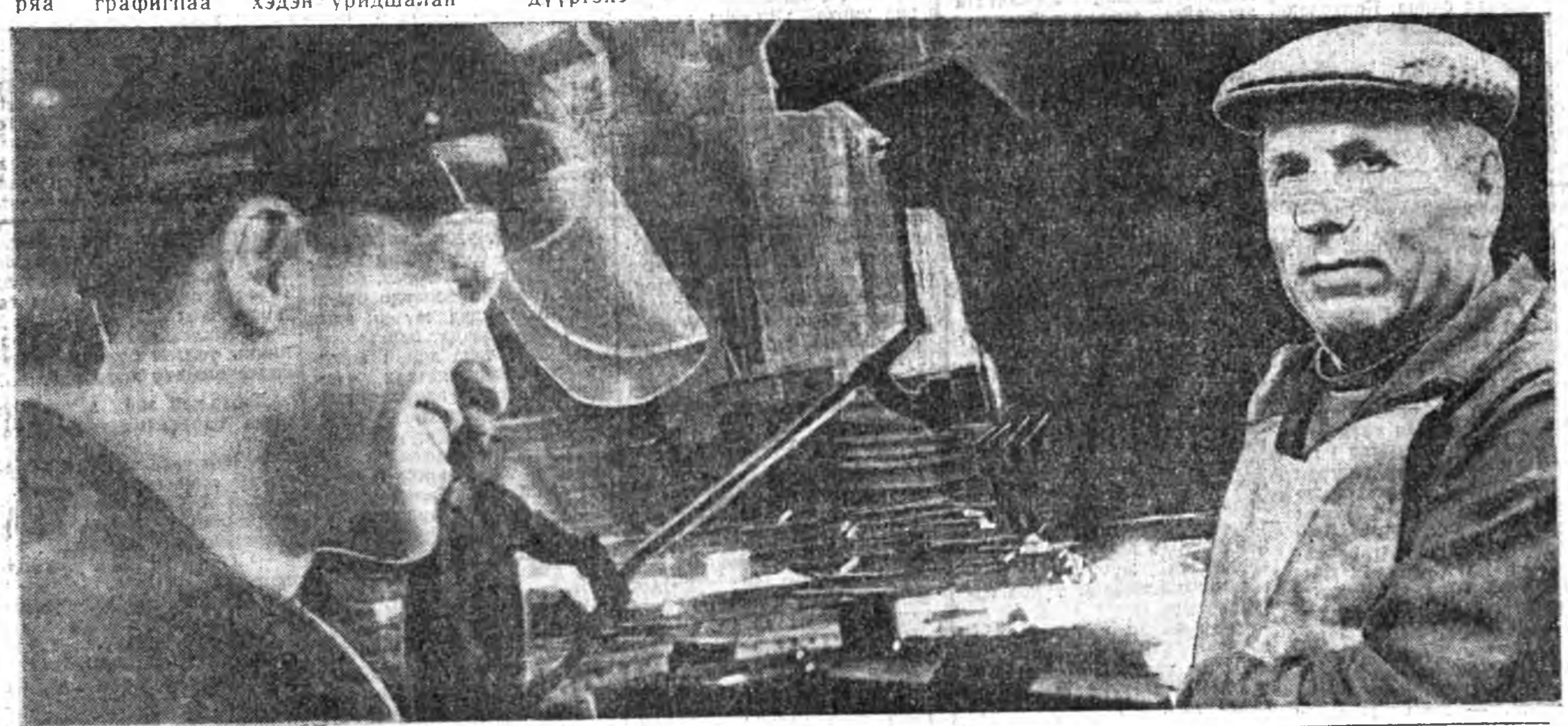

ШЭНЭ АСС hОНИН

НҮХЭР Л. И. БРЕЖНЕВ ИНДИ ОШОХОЕО МОРДОБО

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй гэшүүн Л. И. Брежнев Индиин Премьер-Министр И. Гандиин уряалаар хани ёhоной албанай хэрэгээр Дели ошохоёо ноябриин 25-да Москваhаа мордобо.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, Казахстанай КП-гэй ЦК-гай нэгэдэхи секретарь Д. А. Кунаев, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо, СССР-эй Госпланай түрүүлэгшэ Н. К. Байбаков, гадаадын экономическа харилсаа холбооной талаар СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Гүрэнэй комитедэй түрүүлэгшэ С. А. Скачков, мүн КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариин туhалагшад А. М. Александров, А. И. Блатов, ТАСС-ай генеральна директор Л. М. Замятин, СССР-эй элшэн сайд В. Ф. Мальцев, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариин референт Е. М. Самотейкин гэгшэд нүхэр Л. И. Брежневтэй хамта ошобо.

Нүхэд Ю. В. Андропов, А. А. Гречко, В. В. Гришин, А. П. Кириленко, Ф. Д. Кулаков, К. Т. Мазуров, А. Я. Пельше, Н. В. Подгорный, Д. С. Полянский, М. А. Суслов, А. Н. Шелепин, П. Н. Демичев, Б. Н. Пономарев, М. С. Соломенцев, Д. Ф. Устинов, В. И. Долгих, И. В. Капитонов, К. Ф. Катушев, КПСС-эй ЦК-гай гэшүүд Б. П. Бугаев, В. В. Кузнецов, Г. С. Павлов, К. В. Русаков, К. У. Черненко, Г. Э. Цуканов, КПСС-эй ЦК-гай гэшүүндэ кандидат С. К. Цвигун, КПСС-эй Центральна шалгалтын комиссиин гэшүүн Г. К. Цинев, СССР-эй Госпланай түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо В. Д. Лебедев, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариин туhалагша В. А. Голиков, СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министрэй орлогшо Н. П. Фирюбин Советскэ Союзай гүрэнэй тугуудай надхуулагдаhан Внуковскэ аэродром дээрэ нүхэр Л. И. Брежневые үдэшөө.

Индиин хэрэгүүдые Советскэ Союзда саг зуураар эрхилхэ этигэмжэтэ П. Синай, Москвадахи Индиин посольствын дипломатическа хүдэлмэрилэгшэд үдэшэгшэдэй дунда байлсаа.

(ТАСС).

НҮХЭР Л. И. БРЕЖНЕВ ТАШКЕНТДЭ

ТАШКЕНТ. (ТАСС). Хани ёhоной албанай хэрэгээр Дели ошожо ябаhан КПСС-эй Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй гэшүүн нүхэр Л. И. Брежнев ноябриин 25-да Ташкентдэ ерэбэ.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, Казахстанай Компартиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь Д. А. Кунаев болон тусхай тушаалтад нүхэр Л. И. Брежневтэй хамта эндэ ерэhэн байна.

Узбекистанай Компартиин ЦК-гай бюрогой гэшүүд, гэшүүндэ кандидадууд, Узбегэй ССР-эй правительствын гэшүүд, Ташкентскэ областиин ба республикын ниислэл хотын партийна, совет, ниитын эмхинүүдэй хүтэлбэрилэгшэд, ажалшадай түлөөлэгшэд Ташкентын аэропорт дээрэ нүхэр Л. И. Брежневые угтаа.

Республикын ниислэлэй хэдэн мянган хүнүүд Ташкентын талмайнуудта, үйлсэнүүдтэ гаража, Леонид Ильич Брежневые үнэн зүрхэнhөө амаршалба.

Нүхэр Л. И. Брежнев Ташкентhээ мордобо

ТАШКЕНТ. (ТАСС). Хани ёhоной албанай хэрэгээр Инди ошожо ябаhан КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй гэшүүн нүхэр Л. И. Брежнев Дели ошохоёо ноябриин 26-да Ташкентhээ мордобо.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, Казахстанай Компартиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь Д. А. Кунаев болон бусад тусхай тушаалтад нүхэр Л. И. Брежневтэй хамта мордолсоhон байна.

Узбекистанай Компартиин ЦК-гай бюрогой гэшүүд, гэшүүндэ кандидадууд, Узбегэй ССР-эй правительствын гэшүүд, Ташкентскэ областиин, республикын ниислэлэй партийна, совет, ниитын эмхинүүдэй хүтэлбэрилэгшэд, ажалшадай түлөөлэгшэд Ташкентын аэропорт дээрэ нүхэр Л. И. Брежневые үдэшөө.

Делидэ хани халуун уулзалга болоно

ДЕЛИ. (ТАСС-ай тусхай корр.). Индиин Республикын ниислэл хотын үйлсэ гудамжанууд hайндэрэйхеэр шэмэглэгдэнхэй. Хаа хаанагүй — СССР-эй ба Индиин гүрэнэй тугууд, Л. И. Брежневэй портредүүд, хинди ба ород хэлэн дээрэ бэшэгдэhэн үнэн зүрхэнэй амаршалгын үгэнүүдтэй плакадууд, энэдхэг, совет хани барисаанай хүндэлэлдэ юрөөлнүүд.

«Айлшалан буутыт, Леонид Ильич Брежнев!» — гэжэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарие хани барисаата Энэдхэг ороной хүн зон үнэнхэ сэдьхэлhээ хэлэнэ.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй гэшүүн Л. И. Брежнев Индиин Премьер-Министр Индира Гандиин уряалаар хани ёhоной албанай хэрэгээр ноябриин 26-да Делидэ ерэбэ.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, Казахстанай Компартиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь Д. А. Кунаев, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариин туhалагшад А. М. Александров, А. И. Блатов, ТАСС-ай генеральна директор Л. М. Замятин, СССР-эй элшэн сайд В. Ф. Мальцев, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариин референт Е. М. Самотейкин гэгшэд Л. И. Брежневтэй хамта ерэhэн байна.

Индиин Премьер-Министр Индира Ганди, гадаадын хэрэгүүдэй министр Сваран Сингх, эдеэ хоолой ба хүдөө ажахын министр Фахруддин Али Ахмед, финансын министр Я. Б. Чаван, оборонын министр Джагдживан Рам ба бусад тусхай тушаалтад СССР-эй, Индиин Республикын гүрэнэй тугуудаар шэмэглэгдэhэн Палам гэжэ аэропорт дээрэ Л. И. Брежневые угтаба.

Эхэ орондоо бусахаяа мордобо

Республикын Гүрэнэй Соведэй Түрүүлэгшэ, Гвинейн ба Ногоон хушуун гэдэг аралнуудай бэеэ дааhан байдалай африкан партиин (ПАИГК) Генеральна секретариин орлогшо Луис Кабрал түрүүтэй Гвиней-Бисау гэдэг Республикын партийно-гүрэнэй делегаци албанай хэрэгээр Советскэ Союзда ерээд байhанаа Эхэ орондоо бусахаяа ноябриин 24-дэ Москваhаа мордобо.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшын орлогшо Н. Х. Арутюнян, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь М. П. Георгадзе, СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министрэй орлогшо Л. Ф. Ильичев Шереметьевскэ аэродром дээрэ делегацые үдэшөө.

(ТАСС).

БурАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

НҮХЭР А. В. ВТОРУШИНИИЕ БУРЯАДАЙ АССР-ЭЙ ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Түрэhөөр 50 наhа гүйсэhэнтэйнь дашарамдуулан, республикын партийна эмхинүүдтэ, дотоодын хэрэгүүдэй органуудта олон жэлэй туршада hайнаар хүдэлhэнэйнь түлөө республикын дотоодын хэрэгүүдэй министерствын таhагай начальник нүхэр Вторушин Анатолий Вениаминовичые Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь В. ДУБРОВСКИЙ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1973 оной ноябриин 23.

БурАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

НҮХЭР Н. И. САНТУЕВЫЕ БУРЯАДАЙ АССР-ЭЙ ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Түрэhөөр 50 наhа гүйсэhэнтэйнь дашарамдуулан, республикын финансын органуудта олон жэлэй туршада hайнаар хүдэлhэнэйнь түлөө Мухар-Шэбэрэй ажалшадай депутадуудай аймагай Соведэй гүйсэдкомой финансын таhагые даагша нүхэр Сантуев Николай Ивановичые Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь В. ДУБРОВСКИЙ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1973 оной ноябриин 23.

БурАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

НҮХЭР В. Н. АНАНЬИНИИЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Түрэhөөр 60 наhа гүйсэhэнтэйнь дашарамдуулан, Улаан-Үдын Ленинэй орденто локомотив-вагон заhабарилгын заводто олон жэлэй туршада hайнаар хүдэлhэнэйнь түлөө заводой главна энергетик нүхэр **Ананьин** Виктор Николаевичые Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь В. ДУБРОВСКИЙ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1973 оной ноябриин 23.

АЖАЛАЙ ШЭНЭ АМЖАЛТА

Нэмэл аргаар шулуу нүүрhэ малтан абадаг Холбоолжоной уурхайн нүүрhэшэд ажалай шэнэ амжалта туйлаба. Тэдэнэр энэ жэлэй түсэбые болзорhоонь нэгэ hара арбан хоногоор уридшалан дүүргэhэн тухайгаа элидхэбэ. Нүүрhэшэд ноябриин 20-ой байдалаар түсэбhөө гадуур 75 мянган 889 тонно шулуу нүүрhэ малтан гаргаа.

Уурхайн коллектив табан жэлэй түрүүшын гурбан жэлэй түсэбые бүри сентябриин 27-до дүүргэhэн байна. Табан жэлэй түсэбые болзорhоонь уридшалан дүүргэхэ мүрысөө аймаг доторoo үүсхэhэн энэ коллектив хэлэhэн үгэдөө хүрэмөөр ажаллана.

Сүүдхэдөө нэгэ мянган тонно шулуу нүүрhэ малтахын түлөө мүрысөөн эндэ үргэнөөр дэлгэрээ. Сүүдхэдөө дунда зэргээр 956 тонно нүүрhэн малтагдаа. Харин түсэбөөр хараалагдаhанай ёhoop сүүдхэдөө 750 тонно нүүрhэн малтагдаха байгаа. Ноябрь соо энэ даабари улам дээшэлүүлэгдэжэ, 1030 тоннодо хүргэгдэhэн юм. Харин нүүрhэшэд дээшэлүүлэгдэhэн даабарие амжалтатайгаар дүүргэжэ, бүтээсэеэ дунда зэргээр 1470 тоннодо хүргэжэ шадаа. Зарим сүүдхэдэ бүри ехэ бүтээсэ туйлагдажа, 1500 тонно нүүрhэн малтагдадаг болоо.

Амжалта ямар аргаар туйлагданаб гэхэдэ, уурхайда бүтээсэ ехэтэй шэнэ техникэ хэрэглэгдэнэ. Эндэ сентябрь соо шэнэ комплекс ашаглагдажа эхилээ. Энээнэй ашаар И. М. Кокориной даадаг участок, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутат В. Г. Аношиной хүтэлбэрилдэг бригада ажалай бүтээсэ горитой ехээр дээшэлүүлhэн байна.

Ц. ЦЫБИКОВ,
Галуута-Нуурай шулуу нүүрhэнэй предприятинуудай хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай нэгэдэмэл шахткомой түрүүлэгшэ.

ЕРЭХЭ ЖЭЛЭЙ ТҮС ЭБӨӨР

Манай нарин сэмбын фабрикын хүдэлмэришэдэй нэхэдэг «Раджана», «Баянгол», «Юбилейная» гэжэ нэрэтэй бүдүүдые ажалшад ехээр хэрэглэдэг болонхой. Эдэ бүдүүдэй магазин соо удаан хэбтэхыень хараха гүйт. Фабрикымнай хүдэлмэришэд hайн шанартай бүд бүри ехээр нэхэжэ, ажалшадайнгаа эрилтые хангаха гэhэн зорилго урдаа табина. Тиимэhээл бии байгаа арга боломжонуудаа хэрэглэхэ, сэмбэ нэхэдэг оньhон түхеэрэлгэнүүдые бүтээсэ ехэтэйгээр ашагладаг болохо гэhэн хүсэл оролдолготойгоор ажаллана. Цехүүдэй, мастерска участогуудай, бригадануудай коллективүүд эдэбхитэйгээр мүрысэнэ.

Леонид Петрович Синицинэй даадаг цехэй коллектив бүд нэхэлгээр hара бүриингөө даабари үлүүлэн дүүргэнэ. Ажалhаа хожомдодог, ажалай журам эбдэдэг, муу шанартай продукци гаргадаг хүдэлмэришэд үгы юм Л. П. Синицинэй даадаг цехэй коллектив үдэр бүри hайн шанартай продукци гаргана. Эдэнэр hүүлэй гурбан hара соо дамжуулгын Улаан туг алдангүй абажа ябана. Арбан hарын даабариhаа гадуур 15 мянган метр сэмбэ нэхэжэ, hүүлэй сагта үзэгдөөгүй hайн үрэ дүн туйлабад.

Энэ цехэй хүдэлмэришэд туйлаhан амжалтаяа улам арьбадхаха гэhэн хүсэл эрмэлзэлтэйгээр хүдэлжэ байна. Олохон хүдэлмэришэдынь ерэхэ жэлэй түсэбөөр продукци гаргана. Владимир Михайлович Лобановай даадаг бригадын сэмбэ нэхэгшэд халаан бүриингөө даабари үлүүлэн дүүргэнэ. Энэ бригадын сэмбэ нэхэгшэд бүхы продукцияа эрхим сэгнэлтэтэйгээр техническэ хиналтын таhагта тушаана. Залуу сэмбэ нэхэгшэд Мария Левина, Людмила Алексеева гэгшэд үнгэрhэн жэл фабрикын дэргэдэхи техническэ училищи дүүргэhэн юм. Мүнөө бүхы продукцияа эрхим шанартайгаар гаргажа, халаан бүриингөө даабари үлүүлэн дүүргэнэ.

Фабрикын бэшэшье олон хүдэлмэришэд түрүү ажалай ульгэр жэшээ харуулна. Сэмбэ нэхэгшэд Г. Г. Антонова, О. С. Сизых гэгшэд байгша оной октябриин 30-да гурбадахи шиидхэхы жэлэйнгээ даабари дүүргээд, мүнөө ерэхэ жэлэй түсэбөөр продукци гаргана. Түрүү хүдэлмэришэдэй дүршэл шадабарие халан абаhан бэшэшье олон хүдэлмэришэд үндэр бүтээсэ туйлана.

Манай нарин сэмбын фабрикын коллектив байгша оной арба hарын даабариhаа гадуур 1 миллион 839 түхэригэй продукци худалдаа. Ажалай бүтээсые 2 процентээр дээшэлүүлээ. Эдэ баримтануудые хараад үзэхэдэ, бидэнэр жэлэйнгээ даабари декабриин 30-да дүүргэхэ гэhэн уялгаяа бэелүүлхэмнай лабтай.

Е. ГОРЬКОВА,
Улаан-Үдын нарин сэмбын фабрикын салин хулhэнэй таhагай начальник.

БурАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

НҮХЭР Н. И. БАЛЬЦАНОВЫЕ БУРЯАДАЙ АССР-ЭЙ ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Түрэhөөр 60 наhа гүйсэhэнтэйнь дашарамдуулан, түмэр замай транспортда олон жэлэй туршада hайнаар хүдэлhэнэйнь түлөө Зүүн-Сибириин түмэр замай Улаан-Үдын локомотивна депогой мастер нүхэр Бальцанов Николай Ильичые Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь В. ДУБРОВСКИЙ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1973 оной ноябриин 23.

ПАРТОРГАНИЗАЦИНУУДАЙ ТООСООН БА ҺУНГАЛТА

АРГА БОЛОМЖОНУУД ХҮСЭД ХЭРЭГЛЭГДЭЭГҮЙ

Нэгэдэхи барилга-хабсаралгын управлени — городой барилгын ехэ предприятинуудай нэгэн. Жэл бүри 9 миллион түхэригэй барилга хэхэ даабаритай. Буряадай управлени соёһоо гансал 1-дэхи СМУ Улаан-Үдын томо барилгануудта жирпииса хэрэглэдэг гээшэ.

Эдэ бүгэдэ юу гэршэлнэб гэхэдэ, тус предприяти ашаүрэтэйгөөр хүдэлжэ шадаха дүүрэн арга боломжотой. Теэд бии байгаа арга боломжонуудаа хүсэдөөр хэрэглэжэ шадана гээшэ гү? Энэ асуудал һаяхан болоһон тоосоото-һунгалтын партийна суглаан дээрэ үргэнөөр зүбшэн хэлсэгдэһэн байна.

Неесэ, арга боломжонуудынь хүсэдөөр хэрэглэгдэнэгүй, гээд сахэ хэлэлтэй. Энэнь партбюрогой секретарь В. В. Рудаковой хэһэн элидхэлһээ элеэр харагдана.

Һомолгдоһон мүнгэ ашаглаха талаар юһэн һарын түсэб еройдоол 87,5 процент дүүргэгдөө. Салин хүлһэндэ гаргашалагдадаг мүнгэн зээринь хэмжэзэн ажалай бүтээсын хэмжээнһээ һураггүй дээшэлһэн байна. Тиигэжэ 108 мянган түхэриг үлүүгээр гаргашалагдаа бшуу.

1-дэхи СМУ-гай коллектив мүнөө жэлдэ яахадаа муугаар хүдэлнэб? Юундэ гүрэнэй түсэб дүүргэгдэнэгүйб? Сэхыень хэлэхэдэ, барилгада хэрэгтэй шухала зүйлнүүд өндэ саг үргэлжэ дутажа байдаг. Барилгын материалай шанар муу. Оньһон түхеэрэлгэ болон машинаар хүсэд хангагданагүй, Гэбэшье энэ ушар гол шалтаганууд бэшэ, гээд суглаан дээрэ тэмдэглэгдээ. Коллективэй гэшүүн бүхэнэй дааһан хэрэгтээ харюусалга ехэтэйгээр хандажа, оролдосотойгоор хүдэлхын тулада партбюро ехэ хүсэлэл, оролдолго гаргаагүй гээд суглаан дээрэ үгэ хэлэгшэд сэхэ заагаа. Энээниие хүсэдөөр харуулхын тула коммунистнууд олон тоото баримтануудые дурдаһан байна.

Олон хүдэлмэришэдэй ажалдаа гарадаггүйһөө гү, али хожомдожо ерэдэгһээ боложо, хүдэлмэрин ехэ саг хиидэ хосорно. Эдэ бүгэдые хуу согсолон хараад үзэхэдэ, 9 һара соо 28 хүдэлмэришэд огто хүдэлөөгүй болоно бшуу. Харин тэдэнэр энэ үе соо 120 айлай байха хоёр гэрэй гэхэ гү, али хоёр һургуулиин досоо талын хүдэлмэри хэжэ дүүргэхэ байгаа бшуу.

Зарим нэгэнэй ажалдаа ёһын тэдысэ хандажа, һалан муугаар барилга хэһэнһээнь боложо, барилгын управлени ехэ гарза, хохидолдо ходо ородог. Штукатур-шэрдэгшэдэй бригадир Л. Кузнецова болон бусад энээн тухай һанаагаа зобонгёор хэлэһэн байна.

Нэгэ хэһэнээ дахин дабтажа хэлгэдэ, голодоһотой ажал усадхалгада 35 мянган түхэриг тус предприяти гаргашалаа. Штукатурнуудай бригада (мастерынь Б. А. Архинчеев) универмагай барилга дээрэ (Железнодорожно район) хүдэлхэдөө ажалаа муугаар хэһэн, голуулһан хүдэлмэрэе шэнээр хэхын тула хахад жэл сагаа һалгааһан байна. Эндэ мастерайнь зэмэ ехэ. Харин тиихэдэ шулуушадай бригада (прорабынь В. С. Гончаренко) хирпиисээр байрын гэрэй һуури татажа, барижа эхилхэдээ хүдэлмэридөө ехэ голодоһо гаргаад, тэрэнээ һөөргэнь задалжа, шэнээр бариха баатай болоо һэн.

Барилгын материалда эзэн ёһоор хандадаггүй, гамтайгаар гаргашалдаггүй дээрэһээ баһал ехэ гарза хэгдэнэ.

— Харагты даа, зарим хүдэлмэришэд барилгын модо, шулуунда ямараар ханданаб? — гэжэ слесарь Белобородов хэлэбэ. — Гэрэй шала хэхэ бэлэн хабтагайнуудые дайралдаһан газарта хамаагүй хаяжархидаг. Тэрээн дээгүүрнь машинанууд ябажа, хуха биса даража, хэрэггүй болгодог.

Партбюро захиргаанай ажал ябуулга хинаха эрхээ хүсэдөөр хэрэглэжэ шаданагүй, үйлэдбэриин шухала участогуудта коммунистнуудые хубаарилан табиха хүдэлмэри эрид һайжаруулха зорилгоор зохихо хэмжээнүүдые нэгэтэшье абаагүй байха юм. Эндэ бүхыдөө 56 коммунистнууд хүдэлдэг, Тэрэнэй оройдоол 37-ниинь — хүдэлмэришэд. Бригада бүхэндэ коммунистнууд тэгшэ бэшээр хубаарилагданхай, Жэшээнь, нүхэр Хлызовагай бригада — 7, нүгөө табан бригаданууд тус туста — 2, зургаан бригада нэжээд нэжээд коммунистнуудтай. Тиихэдэ 12 бригадада нэгэшье коммунист байхагүй. 25 бригадирай оройдоол 9-ниинь партиин гэшүүд юм.

Коммунистнуудай үгы байһан бригадануудта хүмүүжүүлгын хүдэлмэри ябуулагдадаггүй гэжэ суглаан дээрэ тэмдэглэгдээ. Тиимэһээ гэндэ ажалай журам хазагайруулагдана. Бага хэмжээнэй хүдэлмэри хэгдэнэ, барилгын ажалай шанар муу. Үгэ хэлэһэн хүнүүд хэдэн жэшээнүүдые дурдаа. Куклин, Протасов, Овсянкин, Леонов гэгшэдэй хүтэлбэрилдэг бригадануудта ажалай журам саг үргалжэ эбдэгдэдэг. Ажалдаа гарахагүй ябадал, архидалга гэхэ мэтэ ушарнууд али олон үзэгдэдэг.

Иимэ байдалтай байһан мүртөө партиин зэргые олошоруулха, бэхижүүлхэ талаар парторганизаци мүртэй хүдэлмэри ябуулнагүй. Тоосоото хугасаа соо миил хоёр хүн КПСС-эй гэшүүндэ, мүн хоёр хүн КПСС-эй гэшүүндэ кандидадаар абтаа.

Партийна суглаанууд ба партбюрогой заседанинууд дээрэ ажахын хүтэлбэрилэгшэдэй тоосоо нэгэтэшье шагнагдаагүй. Мүн коммун[...]нуудшье тоосодоггүй бай[...] Партийна суглаану[...] шиидхэбэринүүд хэр зэрг[...] дүүргэгдэжэ байнаб гэ[...] партбюро саг үргэлжэ хи[...] шалгадаггүй.

Цехүүдэй парторганиза[...]нуудай хүдэлмэри тушаа [...] лэхэ юумэн элидхэлш[...] олдоогүй. Юуб гэбэл, тэд[...] оройдоо хүдэлөөгүй бш[...] Зарим эхин организаци[...] ядахадаа партийна сугл[...] гаашье хэдэггүй байна.

Барилгын тус управле[...]дэ жэшээ абамаар, һайн [...] хүдэлдэг бригаданууд б[...] Теэд зарим һайн бригад[...] нуудай ажалай дүй дурш[...] лые бүгэдын шадабари б[...] гохо гэжэ оролдодоггүй[...] тон харамтай.

Тоосоото һунгалтын па[...] тийна суглаанда хабаад[...] шад юһэдэхи табан жэл[...] гурбадахи шиидхэхы жэл[...] бэелүүлхэ түсэб, уялган[...] даа нэрэ хүндэтэйгөөр дү[...] гэхын тула социалис мү[...] сөө үргэнөөр дэлгэрүүлх[...] хүдэлмэришэдэй эдэб[...] үүсхэл дэмжэхэ, арга боло[...] жонуудаа хүсэдөөр хэрэг[...] хые хараалһан шиидхэб[...] баталан абаа.

О. СТЕПАНОВ.

Авторска коллективтэ хабаадагшад — Ленинград хотын «Ленинград» гостиницын байшангай архитектурын ба советфин хилэ дээрэ таможниин бүлэг барилгануудай түлөө 1973 оной СССР-эй гүрэнэй шангай лауреадууд (зүүн гарһаа) — коллективэй хүтэлбэрилэгшэ, СССР-эй арадай архитектор С. Б. Сперанский, архитекторнууд В. Э. Струзман ба В. С. Волонсевич.

ТАСС-ай фотохроника.

ҮНДЭР ШАГНАЛДА ХҮРТЭГШЭД

ГУШАДАХИ САҺАН

Октябрь һарын һүүлшын дулаан үдэрнүүдэй нэгэн байгаа һэн. Сэл хүхэ огторгойн сэлмэг гээшэнь гайхалтай. Баруун хойноохи үндэр орьёлнууд дээрэһээ үдэшын наран дулаанаар шарана. Эдэ бүгэдэ аажам байдал газаа ороһон шэрүүн саг һануулнагүй. Зүгөөр тэрэ орьёлнуудай сайбалзан байһан сагаан мүнгэн оройнуудые харахада, ондоо мэдэрэл сэдьхэлдэмни түрэжэ байба. Ушар юуб гэхэдэ, хадын саһан харюусалгатай сагай газаа ороһые үнэмшэлнэ бшуу. «Зай, энэ эхэнэрай гэртээ байбал, энэ саһан хайлашаха хал даа» гэһэн бодол колхозой фермэдэ дүтэлжэ ябахадаа толгой соомни түрэжэ ябаба.

Ингэжэ бодохомни буруу бэшэ һэн. Нээрээшье, тэрэмни гэртээ байбагүй, байхашье аргагүй. Иимэ сүлөөгүй сагта, иимэ дулаан үдэр ямар һаалишан һанаа амар һууха бэлэй. Малай байрын ажууда уулзаха хүнөө олобоб. Һая асаржа буулгаһан обоо хүбөө һолоомын хажууда бүлэг эхэнэрнүүд бушуу мундуугаар хорёо барина. Нэгэ эхэнэр газар малтана, нүгөөдэнь һаднаг шаана, гурбадахинь һургааг асарна. Эдэнэр нэгэл гүүртын һаалишад болобо. Минии хэрэгтэй һаалишан эрэшүүлэй хүдэр гарта найдангүй эхэнэрнүүдээ абаад, эндэ ерэһэн байба. Эрмэлзэлынь ойлгосотой. Юундэб гэхэдэ, һүрэг мал тулажа ерэбэл, энэ һолоомо нэгэл үдэшэ ултижэ болохо.

Энэ бишыхан ушар Баргажанай аймагай Хилганын колхозой һаалишан Бунжит Пошхоевна Урбагаровагай нниитын хэрэгэй түлөө бүхы сэдьхэлээрэз оролдодог байһание гэршэлнэ. Энэ нүхэрнай гансашье оролдодог бэшэ, үшөө жэшээтэ һайнаар ажалладаг, Сэхэ сэбэр һайн сэдьхэлтэй хүн юм. Иигэжэ бэшэхэдээ би хооһон магтаалай холбоо зугаа дэлгэнэгүйб.

Бодоод үзэел даа. Гушаад жэлэй саана ямар саг байгаа һэм! Баруун тээ дайнай гал соробхилжо байгаа. Колхозой ажал хүнгэн бэшэ, хуулиин эрилтэ хэлэшэгүй шанга. Эгээл энэ үедэ залуу Бунжит һаалишан болобо. Үнгэрһэн гушаад жэл соо юртэмсэ үндэһөөрөө хубилаа, шэнэ үетэн мүндэлөө. Бунжидай ажабайдалда олон хубилалта болоо. Зүгөөр ажалынь үнеэхил заидаа. Ниитын малай хойноһоо оролдоһоор. Бунжит Пошхоевна ажал дээрэ гушадахи саһаяа харабал даа.

Гушан жэлдэ малда ябаха гээшэ бэлэн бэшэ. Энээнһээ газаа тээ үшөө үндэр бүтээсэтэ ажал. Энэ хоёр хамтархадаа ажалай баатаршалга гэдэг болонол хаш даа. Юрэдөөл, ондоогоор ямар нэрэ үгэхэбши! Гансал энэ жэлэйнь ажал тухай хэлэбэл, иимэ. Тэрэ 21 үнеэтэй. Малынь һайнаар ондо орео — гарза үгы. Нэгэ үнеэнһээ 1530 килограмм һү жэл соо һааха гэһэн уялгаяа тэрэ октябриин эсэсээр дүүргээ гэхэ гү, али үнеэн бүриһөө 1544 килограмм мүнөө һаагаад байна. Колхозой 34 һаалишад сооһоо тэрэ түрүү гараа.

Үшөө тиихэдэ гүүртын ахалагша һаалишанай уялга тэрэ даадаг байна. Өөрынгөө ажалай хажуугаар үшөө 7 һаалишанай хойноһоо һанаагаа табиха, оролдохо хэрэгтэй, нэгэ заримдаа шангашье хөөрэлдөөнүүд болодог ааб даа. Зүгөөр һамгад үтээ зүбөөр ойлголсон, нэгэн һаналтайгаар ажаллана, гэхэдэ буруу бэшэ. Энээниие иимэ баримтаар гэршэлээ. Энэ гүүртын һаалишад 10 һара соо үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 1101 килограмм һү һаагаад, колхозой һү һаалиин 4 фермэнүүдэй дундаһаа шалгаран гараба.

— Жэлэй дүүрэтэр гүрэндэ һү худалдаха уялгаяа сүм дүүргэхэ зорилго табинхай гээшэбди. Минии һанахада, аргатайл хэбэртэйбди. Бүри һайн гарасалдаха аад, үер боложо, бэлшээримнай бирагүй болоод, хайран зунай һарануудта һүн бага абтаа. Харин тэрэнээ хүсэлдүүлхэмнай тиимэ амар бэшэ байгаа. Юрэдөөл, бүхы хүсөөрөө оролдохо байхабди, — гэжэ Бунжит Пошхоевна намда хөөрөө һэн.

Хэлэһэн үгэдөө хүрэхын түлөө коллективээ урагшань зоригжуулан ажаллажа байһандань этигэхээр. Юундэб гэхэдэ, ходоодоо урда ябахын түлөө эрмэлзэл энэ эхэнэртэ заншалта болонхой юм. Баян дүй дүршэл, һайн сэдьхэл, урагшаа оролдолго, хүн зоноороо үгээ ойлголсолго гэхэ мэтэ тэрээнэй өөрын һайн шанар, амжалтата ажалайнь түлхюур болоно.

Үшөө тиихэдэ тэрэ долоон үхибүүдые ехэ болгожо байна бшуу. Үхибүүд булта эхэһээ жэшээ абан ажаллана, эрдэм шудална. Ехэ басаган Дынсыма багша, хоёрдохи басаган Хандань Улаан-Үдын авиационно заводой хүдэлмэришэн, Һаяхан бэшэг бэшэхэдээ, «Коммунис ажалай ударник» гэһэн нэрэ зэргэтэй болооб гэжэ мэдээсээ. Бунжит Пошхоевна басаганһаа иимэ бэшэг абахадаа урмашан баясаа.

Бунжит Пошхоевна өөрөө иимэ нэрэ зэргэ олон жэлдэ зүүжэ ябана. Мүн «Мал ажалай 1 классай мастер» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэнхэй. Һаяхан партиин обкомой секретарь А. А. Бадиев Урбагаровагай энгэртэ «Хүндэлэлэй тэмдэг» орден зүүлгээ һэн. Энэ шагнал малшадай мүрысөөндэ амжалта түйлаһанай түлөө барюулагдаа.

— Ажални үндэрөөр сэгнэгдээд байна. Саашадаа ашыень харюулха ёһотойб, — гээд тэрэ үнэн зүрхэнһөө хэлээ һэн.

Н. ГАЛДАНОВ.
Баргажанай аймаг,

«Утахан Ононой хоймороор...» гэһэн дууе дэмжэн, үргэн, элдин нютагуудаар ябахадаш, үнэн сэхэ ажалаараа шалгарһан хүнүүд олон дайралдаха. Иимэ хүнүүдэй нэгэн Жалсанай Дабаа тухай хөөрэхэ хүсэлтэйб. Хэдэхэн жэлэй урда тээ тэрэнтэй уулзахадам, мотоцикл шагналда хүртэһэн, маһаржа байгаа бэлэй. Тиихэ зуураа.

— Урдань, манай залуудa, «ажал хэбэл, ама тоһодохо» гэжэ аба, эжымнай заадаг һэн. Тиигээд лэ хара багаһаа малай хойноһоо түгэншэлдэг зон хаямди. Теэд мүнөө, баян элдин байдалтай болоһон үе сагта, ажал гээшэ арад ниитэдэ ашаа туһатай, алдар солын хэрэг болоо гэжэ һанагшаб, — гээд хөөрөө һэн.

Алдар соло... Ажалай габьяа... Эдэ үгэнүүд гүн ехэ удхатай. Бодоод, үзэхэдэ, нүхэр Жалсановта хабаатай таарама үгэнүүд. Юундэб гэбэл, Дабаа Жалсанов һүүлэй үедэ округһоо гадна, бүхы область соогоо суурхуулжа байна. Тиин һаяхан энэ хүнтэй уулзажа хөөрэлдэхэ хүсэлтэй, тэдэнэйдэ хүрэбэб.

Гүнэй нютагаархид Дабаа Жалсановые хүндэлжэ, Дабаа-ахай гэжэ нэрлэдэг юм. Тиин гэртэ ороходомнай, Дабаа-хай аша басагана һамааруулжа һууба. Теэд хүн гээшэ элдэб байдаг. Зариман залуу аад, нозог аалин, хүдэлсэгүй бшуу. Харин Дабаа-хайе 71 наһатай гэжэ үнэншэхөөр бэшэ, солбон, хүнгэн юм. Тэрэ хүнгэхэнөөр бодоод, стул табижа үгэбэ.

— Шэнэ мотоцикл абаа гүт? — гэжэ асуунаб.

— Тиигээ гэлтэй. Баһа шагнал үгөө, һая асаруулаад байнаб.

— Хэдыдэхи шагнал болоноб?

— Юрэдөө, дүрбэдэхинь гээшэ ха. Энээнэй урда тээ нэгэ «Москвичта» хүртэһэн аад, колхоздоо үгөө һэм. Унаагаар ядагданагүйл дээ, үлүү юумээр юу хэхэбиб, ниитэдэ туһа болог лэ гэжэ һанаа һэм.

— Тэрэ зүб даа. Байза, түрэл колхоздоо хэды жэл гээшэбта?

— ... 1929 он бэлэй, — гэжэ тэрэ хөөрэнэ. — Гүнэй нютагта машинна станци, ТОЗ хоёр тогтоо һэн. Би ТОЗ-донь ороһон байгааб. Тон түрүүн арбаад үрхэтэ доодо-шадалтай айлнууд ажалай унаа, тэргэ шаргаяа хамталаад, үмсын малтай байһан гээшэ. Тиихэдэ хори гаратай, һургуули һударгүй, үгытэй намайе ТОЗ-ой түрүүлэгшэ болгоо һэн. Уданшьегүй машинна станци артель болгогдожо, биишье тэрээндэ ороһон байнаб. Тиигэһээр байтар артель ТОЗ хоёр ниилэжэ, «Улаан-Гүнэй» гэдэг хамтын ажал болоо һэн. Тэндэ би жэл тухай амбааршанаар хүдэлөөд, һүүлээрнь армида ошотороо адуушан, таряа үргуулагша боложо ябаһан хүм. Тиигээд дайнай эхилхэдэ сэрэгэй албанда мордоһон аабзаб даа...

Сэрэгэй албан... Дабаа-хайн хөөрэхые шагнажа байхадаа, албанай хэрэгэй шангые, дайнай үеын дутагдал бэрхэшээлнүүдые энэ хүн бэе дээрээ хүсэд үзэһэн гээд ойлгохоор. Тиихэтэй хамта, Нижнеудинск болон Мальтагай хүйтэн үбэлые, Дауриин талын ангама халуун зунуудые, хабар, намарай хорон хадхуу һалхи, бороое дабажа гаралсаһан байха. Хэды мэдэ утатай түмэр зам барилсаа гэхэбши?!

— Сэрэгэй албанһаа хэды ондо табигдаа һэмта? — гээд Дабаа-хайн хөөрөөе таһалдуулбаб.

— 1946 оной январиин арбаадаар табигдажа ерээ һэм — гэжэ тэрэ харюусана. — Тэрэ үедэ дайн дүүрэһэншье һаа, хүндэшэг үе байгаа һэн. ...Эгээл иимэ үедэ иишээш, тиишээш һарбагайдан колхозойнгоо элдэб ажалда хам орон хабаадаха баатай болоо һэн хаоди, — гэн, Дабаа-хай түр зуураа бодолгото болоодхино.

Эдэ бүгэдые тоолон хөөрэхэ зуураа, Дабаа-хай заримдаа һанаа алдаха юм, Тэрэшье ойлгосотой. Зон хүртэхэгүй, унаа зэмсэг дутаха, баһа байгаалиин хашалан шуурга шамарган, бороо хура гээд лэ тоолохо болоо һаа, һаатуулха юумэн алил олон дайралдадаг байгаа.

— Зай, теэд хонин ажалда хэдыдэнь, яагаад ороо һэмта? — гэжэ асуухадамни, тэрэ миһэд гээдхинэ.

— Хонин һүрэгүүд урдаа хараха гол баялигнай гээшэ ааб даа. Теэд хонишон олон дутаад байна. Танние хонишон болгоо һаа юун гэхэ байнабта? — гээд түрүүлэгшын асуухада, зүбшөөлөө үгэһэн хүм даа.

— Ямаршье ажал адли шухала, хэрэгтэй болоо хадань туршахал бэд даа, — гэжэ харюусаа һэн бээзэб. Тиигээд лэ 1947 ондо хонишоной ажалда ороо бэлэйб.

Дабаа-хайн үргэлжэлүүлэн хөөрэһэнэй ёһоор, тиихэдэ түл абаха гээшэ бэрхэтэйшэг байгаа ха юм. Сакманщигуудай үгы дээрэһээ түрэхэ болоһон хонидоо айлнуудта тараажа үгөөд, түрүүлхэ баатай болодог байгаа.

1955 он һэн. Нэгэтэ Дабаагай правлениндэ ороходонь түрүүлэгшэ урин харасаар угтан:

— Жалсанович, эгээл танние ерэхэ аабза гэжэ хүлеэжэ байгаалди. Болоо, болоо, — гээдхинэ.

— Үгы, юрэдөө, юун болоод хүлеэгээбта?

— Тантай хамта нэгэ шухала асуудал шиидхэхэ гэлсээ һэмди...

Дабаа ямар тиимэ шухала асуудал байһыень ойлгожо ядаһан янзатай, урдаһаань сэхэ хараад һууба.

— Хонидойнгоо үүлтэр һайжаруулха гэһэн нангин зорилго манай колхозой урда табигданхай. Тиимэһээ алтайн үүлтэрэй хусануудые абахамнай. Иимэ һайн үүлтэрэй хусада ехэ анхарал хэрэгтэй гээшэ ааб даа. Тиимэ тула хусын отарые тандa даалгаха гэлсээбди. Танһаа үлүү дүршэлтэй, оролдосотой хүн үгы хэбэртэй, — гээд түрүүлэгшэ тодолжо үгэнэ.

— Тиимэ һаань туршахал болоо гээшэ гүбди, — гэжэ Дабаа шиидэнгээр хэлэбэ.

Уданшьегүй Дабаа Жалсанов 170-аад толгой хусануудые даажа абаһан юм. Тэдэнэйнь дунда 40-өөд доходон, муу хусанууд дайралдаа. Теэд яахаб? Тушаажа абаадхадаа аргалха болоо бшуу.

Зүгөөр саг жэлэй үнгэрхэ тудам Жалсановай шадабари дүршэл бүри дээшэлжэ, малайнь үүлтэр улам һайжаржа байгаа. Саашадань Асканиин, байн Грозненско үүлтэрэй хусанууд асарагдаа. Харин хожомынь Забайкальска нарин нооһото үүлтэр бии болгогдоо. Энэ хэрэгтэ Жалсанов шэнги хонишодой туһа нэмэри ехэ. Тиимэһээ тэдэнэй ажалай үрэ дүн ходоодоо һайн байдаг.

— Жалсанович! Ноохониинь толгой бүриин хэды килограммаар жэгдэрдэг бэ?

Дабаа-хай энэ асуудалда урма баяртайгаар харюусаба:

— Юрэдөө, түсэбөө дүүргээгүй жэл гэжэ байхагүй. Толгой бүриин юрэнхыдөөл юһэ гаран, заримдаа арбаад килограммаар жэгдэрдэг.

— Тиигэбэл һайн дүн гээшэл даа.

— Харин, юрэдөө, тиимэ юм гү даа. Теэд бүри ехые хайшалжа болохо байна. Тиигэхын тула хоол хотыень бүри һайжаруулха, байра байдалыень жэншэдгүй байлгаха ёһотой. Бидэнэр нёдондо үбэлжэлгын урда тээ отараяа һайса таргалуулаа һэмди. Тиихэдээ хоолыень шангалдаг байгаабди. Мүн үбэл, хабартаашье анхарал һуладхагдахагүй зэргэтэй.

— Зай, энэ жэлэйтнэй дүнгүүд ямар байгааб?

— Энэ жэлдэ толгой бүриин 14 килограмм 300 граммаар жэгдэрээ.

— Уялгатнай хэды һэм бэ?

— Уялга: хуса бүриин 10 килограмм байһан...

Толгой бүриин 14 килограмм 300 грамм... Энэнь округ дотор эгээ ехэ дүн болоно. Теэд иимэ эрхим дүнгүүдые ганса Дабаа-хай түйлаа бэшэл. Тэрэнэй нүхэр Семенова Лхама-Цырен гэгшынь үүргэ, оролдолго мүн баһа ехэ. Эдэнэр хоюулан пенсионернүүд. Дабаа-хай 1960 онһоо, тиихэдэ Лхама-Цырениинь һаяшаг пенсидэ гараһан. Эдэ хоёрой наһан соогоо эсэхэ сусахые мэдэнгүй, үнэн сэхээр хэһэн ажалынь тон ехэ габьяатай.

Харин ехэ һайндэрнүүдтэ Дабаа-хайтай уулзаа һаа, үнэн зүрхэнһөө баясан омгорхохот. Тэрэ сээжээр дүүрэн ажалай болон дайшалхы орден, медальнуудые зүүжэрхинхэй, маһаржа ябаха. Обёороод харагты: Ажалай Улаан Тугай орден, «Германиие илаһанай түлөө», «Японие илаһанай түлөө», «1941—45 онуудай Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу ехэ дайнда илаһаар хүрин жэл», мүн ВДНХ-гай мүнгэн, алтан медальнууд байха. Тиихэдэ мүнөө правительствын дээдэ хайра — Ленинэй ордендо хүртэбэ.

Тэрэшэлэн Лхама-Цырен нүхэрэйнь сээжэдэ Ажалай Улаан Тугай орден, Владимир Ильич Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй баярай медаль, ВДНХ-гай бронзо медаль яларан байха.

Хүн гээшэ хүүгэдээрээ омогорхохо дуратай. Хэрбээ омогорхохоор эрхим хүүгэдһаа, бүришье урматай. Жалсановтанай хүүгэдээр таниилсаад байхадаа, өөһэдһөөнь өөрэгүйгөөр омогорхохоор байба. Хүбүүниинь Бимба, басаганиинь — Долгор-Ханда, бэринь — Дулмажаб. Эдэнэр эхэ, эсэгынгээ ажал хэрэгыень үргэлжэлүүлэн, нэрыень нэрлүүлжэ шадахаар ёһотойл эрхим түрүү залуушуул.

Бимба хоёр жэлэй саана Буряадай хүдөө ажахын институт дүүргээд, Цогто-Хангилда зоотехнигээр хүдэлһэн байна. Хойшодоо түрэл колхоздоо хүдэлхэ юм. Бимба институдта һуража ябахадаа ниитын хэрэг ябуулгануудта эдэбхитэйгээр хабаададаг байһан. Энээн тухай тэрэнэй хэдэн «Хүндэлэлэй грамотанууд» хэлэжэ үгэнэ. Тиихэдэ 1972 ондо хонидой нооһо түргэн аргаар хайшалагшадай областиин конкурсдо эрхим дүнгүүдые түйлажа, «Областиин эрхим хайшашан» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэһэн байна.

Долгор-Ханда Һудэнтын дунда һургуулиин 9-дэхи, 10-дахи классуудые түхэрэн таба сэгнэлтэтэйгээр дүүргээд, Шэтын, багшанарай институдай нэгэдэхи курсын физико-математикын факультедтэ һуража байха юм.

— Энэмнай, юрэдөө, һонор хурса, шуран солбон, бүхы юумэндэ һүбэлгэн хүн байшоо, — гээд Дабаа-хай басагаяа энхэрэн хөөрэхэнь дэмы бэшэ даа,

Долгор-Ханда һуралсалдаашье, ниитын ажал-ябуулгадашье, ажал хүдэлмэридэшье, спортдошье түрүү зэргэдэ ябадаг комсомолка юм.

Иимэ алдар солотой арюун үргэн харгы замтай ниитын хэрэгэй түлөө бэеэ үгэһэн, түсэбтэ табан жэлэй баатар, Агын национальна округой Гүнэйн XIX партийна съездын нэрэмжэтэ колхозой түрүү хонишон Дабаа Жалсановые ажалайнь габьяагаар, дээдын хайра — Ленинэй орденоор амаршалаад, ажалай шэнэ амжалтануудые, ута наһа, удаан жаргал юрөөе! Мүн Лхама-Цырен нүхэртэнь эрхим һайнине хүсэе!

А. ЖАМБАЛОН,
уран зохёолшо.
Агын округ.

СОЮЗНА РЕСПУБЛИКАНУУДҺАА МЭДЭЭСЭНЭ

РСФСР:

ШАНАРАЙ ТЭМДЭГТЭ ХҮРЭМӨӨР

Горькиин фрезерна станогуудай заводой 6606 моделиин фрезерна агрегадта гүрэнэй шанарай тэмдэг олгогдоо. Тиихэдээ тус предприятиин продукциин хахадынь иимэ тэмдэгтэй болобо. Гүрэнэй сэгнэлтэдэ бэлдэлгын үедэ станок ябала һайжаруулагдаа: детальнуудаа хабшаха гидравлическа механизмууд, хүндэ фрезернүүдые түхеэрэлгэнүүд зохёогдонхой. Энээнэй ашаар агрегадай ажалай бүтээсэ 8 процентээр дээшэлһэн, мүн капитальна заһабаригүйгөөр хүдэлхэ болзорынь 10-һаа 11 жэл хүрэтэр ута болгогдоһон байна. Техническэ шэнэ шэнжэнь станогые иимэрхүү эгээл һайн машина түхеэрэлгэнүүдэй тоодо гаргаба.

УКРАИНА:

ПОЧТО БА КИБЕРНЕТИКЭ

Свердловскһоо Новосибирск эльгээгдэһэн бэшэг Москваагаар тойрон ошоходоо, сэхэ ябуулагдаһанда орходоо, түргэн хүрэхэ байна. Иимэ һанамжа Одессын А. С. Поповой нэрэмжэтэ хэлхеэ холбооной электротехническэ институдай багшанар гаргаба. Тэдэнэр электронно-тоолон тодорхойлолгын машинануудай хүсөөр орон дотор корреспонденци ябуулгын таарамжатай түсэб табиһан байна.

ЭВМ дээрэ ороноймнай элдэб республиканууд болон городуудта байһан хэлхеэ холбооной табан зуун узелнуудай хоорондо почто зөөхэ агаарай ба түмэр харгын зургаан мянган зам тоологдоо. Тиихэдээ сэхэ харгы ходоодоо эгээл дүтын байхагүй гэжэ элирбэ. Юрын жэшээгээр, бэшэгүүдэй түргэн ябалга, поезднуудай ябасаһаа, станци бүхэн дээрэ тэдэниие хэр түргэн хэлёёһонһоонь дулдыдаха байна бшуу. Тиимэһээ транспортын ябадаг гуримтай зохилдуулан шэнэ түсэб табигдаа. Научна зууршалгын ёһоор хэлхеэ холбооной областной управленинүүдэй хүдэлмэрилэгшэд почтын вагонуудай зэмуудые зохёохо, холын зайда почтые имагтал самолёдуудаар ябуулха байна.

Ерэхэ жэлһээ манай орондо бэшэмэл корреспонденци ЭВМ-эй зохёоһон маршрудаар ябаха. Одессын эрдэмтэдэй хүдэлмэри СССР-тэ бии болгогдожо байһан хэлхеэ холбооной нэгэдхэмэл оньһожоруулагдаһан байгууламжын нэгэ хубинь болоно бшуу.

БЕЛОРУССИ:

НЯГТА ХАРИЛСАА ХОЛБООН

ГДР-эй мэргэжэлтэдтэй хамта зохёоһон полиэфирнэ утаһа бүтээхэ шэнэ технологи Могилёвско В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ синтетическэ утаһанай комбинадта нэбтэрүүлэгдэжэ байнхай. Тэрэ һайн шанартай ехэ продукци бага гаргашатайгаар бүтээхэ арга комбинадта олгохо юм. Утаһа ээрэдэг, штапельна машинануудай бүтээсэ хоёр-хоёр хахад дахин дээшэлхэ байна.

Энэ технологиин үндэһөөр туршалгын промышленна лини бии болгогдоно. Түхеэрэлгэнүүдынь хоёр ороной предприятинуудта зохёогдон бүтээгдэдэг. Эдэнэр Россиин Федерациин, Украинын, Армениин, Латвиин, Эстониин ба Германиин Демократическа Республикын заводуудһаа асарагдана.

Тус лини бүтээгшэд түрүүшынгээ ээрэлгын машина туршажа эхилээ. Эндэ совет ба немец мэргэжэлтэд хамта хүдэлнэ.

МОЛДАВИ:

ОРОД УНШАГШАДТА

К. Негруцциин шэлэгдэмэл зохёолнуудай боти ород уншагшадта зорюулагданхай. «Картя молдовеняскэ» хэблэлэй гаргадаг «Молдавиин литературын классигууд» гэһэн шэнэ сериин энэ ном соо үнгэрэгшэ зуун жэлэй уран зохёолшын горитой зохёолнууд оронхой. Тусхайлан хэлэбэл, Кишинёвто Пушкинтай уулзаһан тухайдаа Негруцциин бэшэһэн «У. П. Калипсогой бэшэг» гэжэ намтарта новеллэнь энэ ном соо оронхой. К. Негруцци хадаа Пушкинай зохёолнуудые молдаван хэлэн дээрэ оршуулһан түрүүшын оршуулагша байһан юм.

«Картя молдовеняскэ» хэблэл Молдавиин классическа литературые ород хэлэн дээрэ үргэнөөр дэлгэрүүлнэ. Д. Кантемирай «Молдавиие зураглаһан бэшэг» лата хэлэн дээрэһээ түрүүшынхеэ ород хэлэндэ оршуулагдаа. И. Крянгэ, А. Хаждэу болон бусадай ботинууд хэблэлдэ бэлдэгдэжэ байна. Гадна аман зохёолой тусхай суглуулбарида ороһон молдаван арадай үльгэр онтохон болон дуунуудтай ород уншагшад танилсаха юм.

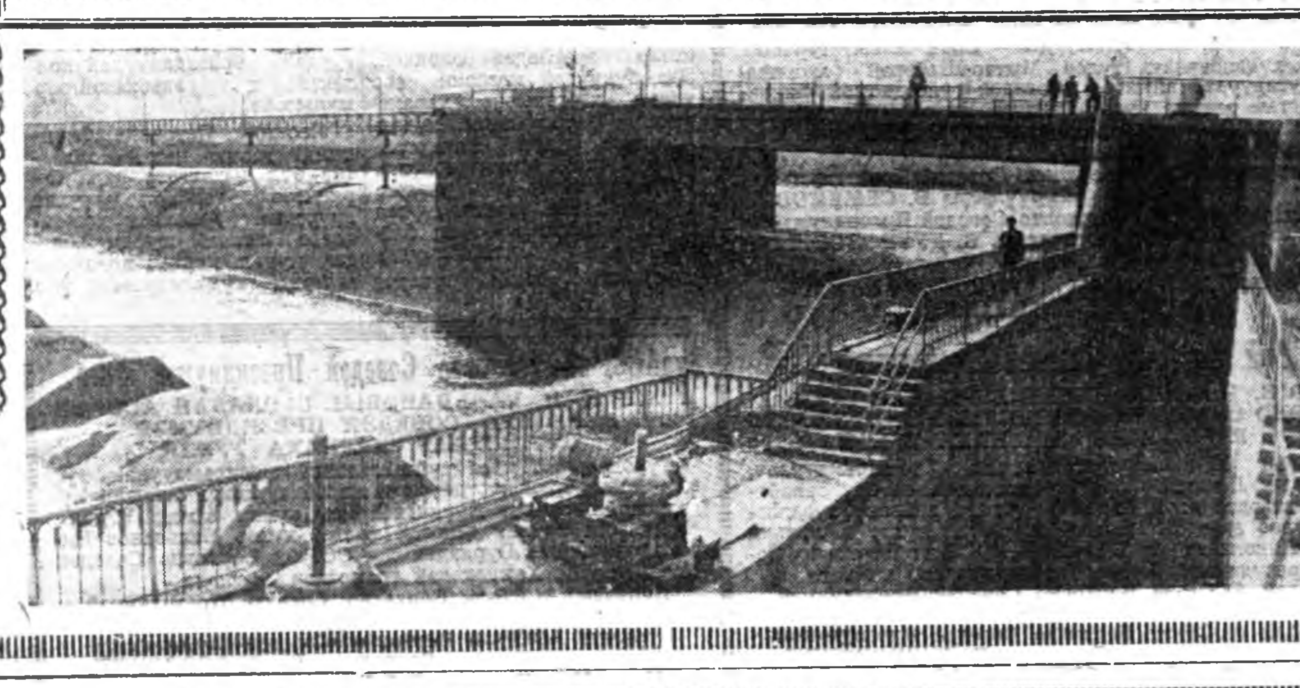

АЗЕРБАЙДЖАНАЙ ССР. Ленкоранчай гэжэ хадын горхоной уһые суглуулха гидроузелай барилга Ленкоран город шадар дүүрэбэ. Эндэһээ уһан магистральна каналаар Ленкоранска ба Масаллинска районуудай плантацинуудта ябуулагдаха байна. Тус гидроузелые «Главазмеливодстрой» трестын барилгашад бүтээһэн байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: гидроузелай хаалта.

ТАСС-ай фотохронико.

БЮДЖЕДЭЙ ГҮЙСЭДХЭЛГЭ — ШУХАЛА ХЭРЭГ

[illegible]шлы удха шанартай [illegible] жэлэй һуулиһы [illegible] мүнөө ябажа байна. [illegible] хамта промышленна [illegible] үйлэдбэрилэн, тэ[illegible] худалдаха, барилга[illegible] хүдэлмэри эр[illegible] ажалладаг ажаһуу[illegible] эрэглэмжэ хангаха [illegible] өөрынь үнэ сэн [illegible] талаар дутуу [illegible] үшөөл дайралда-

[illegible] оной январь [illegible] һаранuудта, нёдо[illegible] үеһыхитэй сасуул[illegible], бюджедэй олзо [illegible] ехэ боло[illegible]. Гэбэшье, бүхы [illegible] дотор олзо [illegible] түсэб 5,3 миллион [illegible] тэрэ тоодо про[illegible] түсэбөө 3,8 миллион [illegible] дутуу дүүргэ[illegible]. Республикын [illegible] бүхы пред[illegible] 20 процентынь, али 36 предприяти [illegible] түсэбөө 3 [illegible] түхэригөөр дутуу [illegible]. Тиихэдэ 6 пред[illegible] олзо абаһын ороидо [illegible] юһэн һара[illegible] Байгалай модоной [illegible] Онохойн модоной [illegible] Элхиин автозаводой завод, Нижне-Ан[illegible] заводай [illegible] промышленна 7 [illegible] (Хиагтын [illegible] рудник, хүүрһэ [illegible] Үдын [illegible] заводой [illegible] Улаан-Үдын [illegible] фабрика, Улаан-[illegible] сувенирнүүд ба [illegible] үйлнүүдэй [illegible] болон [illegible] 1,673 мянган [illegible].

[illegible] заводэрнин хүсэ шадал [illegible] ашаглаха, ажалай саг [illegible] хэрэглэхэ, түүхэй эд [illegible] талаар зарим пред[illegible]нууд һанаһанда хүрэ[illegible] ажал ябуулнагүй. Тин[illegible] бүтээн гаргагдадаг [illegible] шанар, ассорти[illegible] мүнөө үеһы эрилтэдэ [illegible] бэшэ байна.

[illegible]публикын Министрнүү[illegible] Соведэй мэдэлэй про[illegible] 25 предприяти ү[illegible] юһэн, һара соо про[illegible] худалдаха түсэбөө 1,5 [illegible] түхэригөөр дутуу [illegible] байна. Ивалгын [illegible]ерска. Гусиноозёр[illegible] өөдолой фабрикануу[illegible] Сэлэнгын архиин заво[illegible] Улаан-Үдын һэрюун ун[illegible] заводой болон бу[illegible] предприятинуудай кол[illegible] продукци худал[illegible] талаар нилээд гээгдэлдэ[illegible]. Нютагай мэдэлэй [illegible]приятинуудай 40 шахуу [illegible] ажалай бүтээсэ [illegible] түсэбтэ дааба[illegible] дүүргэжэ шадаагүй. Тэ[illegible] предприятинуудай хаха-

дынь республикын түлишын промышленностиин управлениин предприятинууд болоно.

Гусиноозёрскын өөдолой фабрикын, Сэлэнгын архиин заводой коллективүүдэй продукци үйлэдбэрилхэ, тэрэнээ худалдаха түсэбтэ даабаряа муугаар дүүргэжэ байһан дээрэһээ Сэлэнгын аймагай бюджедэй орошын гүйсэдхэлгэ шахардуу байдалда ороод байна. Тус аймагай энэ жэлэй бюджедэй орошо үнгэрһэн арбан һара соо арай шамаа 75,7 процент дүүргэгдэһэн байха юм. Упар нимэһээ нютагай мэдэлэй предприятинуудай финансово-ажахын ажал ябуулгын ба бюджедэй гүйсэдхэлгын талаар Сэлэнгын аймагай Соведэй гүйсэдхэхэ комитет хинаалта хангалтагүйгөөр эмхидхэжэ байһан хэрэгтэй.

Харгы барилгын ба ашаглалгын Буряадай үйлэдбэриин управлениин мэдэлэй харгы барилгын управлени Захааминай аймагта эмхидхэгдээ нэн. Тус управлени 1972 ондо 390 мянган түхэригэй хэмжээнэй ажал хэһэн. Теэд байтаа ондо 1.460 мянган түхэригэй хэмжээнэй ажал гү, али нёдондоойһоо 3,7 дахин ехэ хүдэлмэри хэхэ даабари энэ управлениида үгтэһэн байха юм. Тус управлени харгын техникээр гүйсэд хангагдаагүй. Бии байһан техникэнь шэбиратай һайнаар ашаглагдангүй. Хүдэлмэрилхэ хүн зоншье дуталдана. Тиимэһээ Захааминай аймагай бюджедэ 80 мянга шахуу түхэриг энэ ондо дутуу ороо гэжэ багсаагдана. Тэрэние хүсэлдүүлхын тула харгы барилгын ба ашаглалгын Буряадай үйлэдбэриин управлениин хүтэлбэрилэгшэд дары түргэн хэмжээ абаха болоно.

Жэлэй дүүрэтэр һараһаа үлүүхэн саг үлэбэ. Продукци үйлэдбэрилхэ, тэрэниие худалдаха даабари дүүргэхэ талаар гээгдэлэй шалтагаание элирүүлжэ, предприятинуудай финансово-ажахын ажал ябуулга һайжаруулха талаар министерствэнүүд болон албан зургаанууд ойрын үдэрнүүдтэ ехэ хүдэлмэри ябуулха болоно. Түсэблэлгын, финансын ба банкын органуудай хүдэлмэрилэгшэд энэ асуудалаар министерствэнүүд болон зургаануудай экономическа албанай хүдэлмэридэ саг үргэлжэ туһалха зэргэтэй.

Промышленна олохон предприятинууд арадай үргэн хэрэглэлэй эд бараа гаргаха даабарияа дүүргэзгүй байна. Тиимэһээ ехэхэн хэмжээнэй иимэ зүйлнүүд худалдаа наймаанай эмхинүүдтэ үгтөөгүй байха юм.

Үнгэрэгшэ үе соо 625 тонно кондитерскэ зүйлнүүд, 461 мянган түхэригэй мебель, 20 мянган хэһэг гадар хубсаһан, 29,6 мянган паар арһан гутал, дэлгүүртэ худалдагдаха 570 мянган дүрбэлжэн метр сонхын шэл болон промышленна бусад продукци худалдаа наймаанай эмхинүүдтэ үгтөөгүй байнаа. Эдэ бүгэдэ республикын бюджедэй дүүргэлтэдэ муугаар нүлөөлһэн байна.

Промышленна зарим һалбаринуудай (архиин, тоһоной, нютагай) предприятинууд энэ жэлэй түрүүшын юһэн һара соо эрьесын налогой түсэб 2,5 миллион түхэригөөр дутуу дүүргээ. Республикын пивын, кондитерскэ, текстильнэ, гуталай болон промышленностиин бусад һалбаринуудай предприятинууд дүрбэдэхи квартал соо эрьесын налогой түсэб баһал муугаар бэелүүлжэ байна.

Промышленностиин зарим һалбаринуудай предприятинууд эрьесын налогой түсэб яахадаа муугаар дүүргэнэб гэһэн асуудал гаража болохо. Тэрэнэй гол шалтагааниинь хадаа республикын худалдаа наймаанай министерствын, Буркоопсоюзай эмхи зургаанууд үгтэһэн эд бараагаа баазаһаа саг соонь абажа, арад зондо худалдажа шадаагүй ябадал болоно. Үнгэрһэн юһэн һара соо 1150 тонно кондитерскэ зүйлнүүд, 126 тонно маргарин, 127 тонно ургамалан тоһон, 26 тонно сай ба бусад продукци наймаанда оронгүй, баазадаа үлэшөө. Гэхэтэй хамта арадай үргэн хэрэглэлэй эд бараанай, мүн эдеэ хоолой олон зүйлэй худалдаа наймаанай эмхинүүдтэ үгы байдаг ушар нэгэнтэ бэшэ дайралдадаг гээшэ.

Эндэ нэгэ жэшээ дурдая. Бэшүүрэй аймпотребсоюзай олохон магазинуудта маргарин, тоһон, саахар, дабһан, дабһалагдаагүй загаһан, пряник, шүдэнэй паста ба порошок, гутал сэбэрлэхэ крем гэхэ мэтын зүйлнүүд нэгэнтэ бэшэ үгы байдаг. Баазада бии аад, магазинда үгы байха гээшэмнай ажалай эмхидхэлэй хангалтагүй байһанай гэршэ болоно бшуу.

Үшөө нэгэ жэшээ харуулмаар. Мухар-Шэбэрэй аймагай Хара-Шэбэр, Хонхоло ба бусад тосхонуудай магазинуудта зуруул, дабһан, саахар, пряник, печени, маргарин, тоһон үгы байна. Тиихэдэ элдэб хүрпэ, макароной зүйлнүүд дуталдадаг юм. Теэд 79 тонно дабһа, 10 тонно маргарин, дабһалагдаагүй 36 тонно загаһа, ургамалай 3 тонно тоһо, 6 тонно хүрпэ, 11 тонно макароной зүйлнүүд болон бусад продукци Мухар-Шэбэрэй аймпотребсоюз жэлэй гурбадахи квартал соо баазаһаа абангүй үлөөжэрхёо.

Бэшүүрэй, Мухар-Шэбэрэй аймагуудта худалдаа наймаа эмхидхэхэ талаар элирүүлэгдэһэн эдэ дутагдалнууд тус аймагуудай бюджедэй орошын гүйсэдхэлдэ тон муугаар нүлөөлнэ. Эрьесын налогой, потребкооперациһаа ородог олзын налогой түсэб дүүргэгдэнэгүй. Тиимэһээ арадай ажахын түсэбөөр хараалагдаһан хэмжээ ябуулгануудта мүнгэ һомололго удааруулагдана бшуу.

Буркоопсоюзай правлени, тэрэнэй хүтэлбэрилэгшэд хүдөө нютагуудта худалдаа наймаа эмхидхэхэ хүдэлмэри нарин нягтаар хинан шалганагүй, аймпотребсоюзууд ба райпонуудай хүтэлбэрилэгшэдтэ эрилтэ һулаар табина. Тиихэдэ худалдаа наймаанай баазануудай, хладокомбинадай хүдэлмэрилэгшэдэй бараанай, эдеэ хоолой зүйлнүүдые саг соонь магазинуудта эльгээхэ хүдэлмэри ёһотоор эмхидхэдэгтүй байха юм.

Предприятинуудай складуудһаа, оптово баазануудһаа эд бараа, эдеэ хоолой зүйлнүүдые түргөөр абажа, худалдаа наймаанай эмхинүүдтэ эльгээхэ, фондоор хараалагдаһан бүхы юумэеэ абаха талаар Буркоопсоюзай правлени дары түргэн зохихо хэмжээ абаха зэргэтэй гээд һанагдана.

Бюджедээр хараалагдаһан мүнгэ зөөри зүбөөр, ашаг үрэ ехэтэйгээр хэрэглэхэ асуудалда финансын органууд онсо анхарал хандуулжа, энэ хэрэгые үдэю бүриин хиналтада абаха зэргэтэй. Түсэбөөр хараалагдаагүй, ашаг үрэ багатай, шухала бэшэ хэмжээ ябуулгануудта жэлэй эсэстэ мүнгэ зөөри ехээр гаргашалха ушар эндэ тэндэ дайралдадаг гээшэ. Иимэ ябадалай үзэгдөө һаа, финансын органууд эрид хорихо уялгатай.

Гүрэнэй ба нютагай бюджедэй гүйсэдхэлгэ — шухала хэрэг мүн. Бюджедэй орошын һайнаар гүйсэдхэгдөөд байбал, арадай ажахын түсэбөөр хараалагдаһан хэмжээ ябуулгануудта мүнгэ зөөри саг соогоо һомологдожо, үгтэжэ байха ха юм. Тиимэһээ республикын энэ оной бюджедэй гүйсэдхэлгэ хадаа финансын органуудай хүдэлмэрилэгшэдэй ба министерствэнүүдэй, ведомствэнүүдэй, предприяти болон эмхи зургаануудай бухгалтернуудай, экономистнуудай мүнөөдэрэй шухалын шухала зорилго болоно

Ч. ЕНДОНОВ,
Буряадай АССР-эй финансын министр.

ОРЛИГОЙ ДУНДА ҺУРГУУЛИДА

һургуулиин хэшээлнүүдэй боложо байһан класс соо орохоодо, аятай зохид гэещэнь. Урдаһаань дулаан амискал үлеэжэ, нюурыеш зөөлэнөөр эльбээд абаһандал мэтэ болохо. Хүхюун, илдам сарюун шарайтай үхибүүдые харахада, захаһаа абан һайнаар һуража байһан шэнжэтэй байха.

Класс соо орохотой адли ном уншажа һууһан һурагшад нэгэ хүн шэнгии хүл дээрэ бодоодхихо. 45 минута соо нилээд ехэ юумэ ойлгожо абаха арга боломжо байна бшуу.

Орлигой дунда һургуулида 30-аад багшанар хүдэлнэ. Тэдэнэй олонхинь нютагай хүнүүд. Мүнөө һургажа байһан үхибүүд соо багша болохобди гэһэн һурагшад хэды олон бэ! Энэ коллектив соо үни удаан үхибүүдые һургажа ябадаг багшанар нилээд олон. Тэдэнэй дунда Д. Х. Мандагаева, Т. Д. Дамбаева гэгшэд «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденоор шагнагдаһан байха юм. Е. Д. Цыремпилун, А. Ш. Аюшеева, Д. Д. Мунконова, М. П. Захарова, М. И. Истомина, Л. Э. Дугарова, В. Д. Осохеев гэгшэд залуу үетэниие хүмүүжүүлгэдэ хамаг хүсэ шадалаа элсүүлдэг. Эдэнэр яһала баян дүй дүршэлтэй болоһон. Тэдэнэй һургаһан һурагшад хаана яанагүй хүдэлжэ байнхай, заримандинь багшална.

Владимир Дагбаевич Осохеев багшын мэргэжэлтэй болоһоор үнинэй юм. Һургуулиин мастерской соо орохоодо, юумэ бүхэн булта байраа олонхой, хэдэн станогууд табяатай, һурагша бүхэнэй баридаг хэрэгсэлнүүд нэгэ доро зохидоор хадагалаатай байха. Эндэ шанаһан, хасуури, хүһан, модоор юумэн хэгдэнэ. Ахалагша классай һурагшад багша Осохеевэй хүтэлбэри доро элдэб юумэнүүдые бүтээжэ һурана, багшынгаа зааһан заабариие нарин нягтаар дүүргэжэ байхыень харахада, хүнэй һанаанда таарамаар даа. Хүбүүдшье, басагадшье һаа илгаагүй булта дархашуулай хэдэг юумые бултыень хэжэ һурахые оролдоно. Владимир Дагбаевич үхибүүдые арга шадалаараа һайнаар һургахые яһала оролдожо байдаг хүн даа. Хэшээлнүүдынь зохидоор үнгэрдэг. Һурагшадаа дахуулаад фермэ, гүүртэ, отарануудта ошожо, туһаламжа үзүүлжэ байдаг. Хабартаа Дээдэ-Жаханаа, Хара Хужар, Балагта гэжэ газарнуудта ошожо, хото хорёогой наг шэбхэ гаргадаг, сабшалгыень сэбэрлэлсэдэг, зундаа үбһэ, зеленкынь абалсадаг. Жэл бүри иимэ туһаламжа «Коммунизм» колхоздо үзүүлжэ байдаг заншалтай. Энэ намар Октябриин 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ колхозоор ябахадам, үбһэ, зеленко хурааһан дээрэ 30-аад залуушуул булта тракторнуудые жолоодожо, элдэб механизмда хүдэлжэ ябаба. Тэдэнэр 10 класс дүүргээд, түрэл колхоздоо ажаллахаар зоридог юм байна. Хаража ябахада урматай.

Д. ДУГАРОВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Ажалай хэшээл. 9-хи классай һурагшад хэшээлдэ. 2. Ажалай багша В. Д. Осохеев. 3. Г. А. Иванова өөрынгөө бэлиг шадабариие дээшэлүүлнэ.

Авторай фото.

Чехословакиин зүг бүхэнһөө республикын үйлэдбэриин коллективүүдэй шэнэ амжалтанууд тухай мэдээсэлнүүд абтана.

Северочешскэ нүүрһэнэй бассейнын горнягууд түсэбһөө гадуур ехэхэн нүүрһэ малтан абаһан байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Тржисколупидахи шэнэ шахтын коллективэй абаһан шулуу нүүрһэн Почерадын электростанцида асарагдадаг.

ЧТК—ТАСС-ай фото.

НОМОЙ ШҮҮМЖЭЛЭЛ

„ЗАНГИЛАА“ ТУХАЙ ҺАНАМЖА

Бэлигтэй поэдэй шүлэгүүдые бусадайхиһаа элихэнээр илгажа болохо юм. Шүлэгүүдынь өөрсэ түхэл хэлбэритэй, өөрын темэтэй, гүнзэгы бодолтой байдаг. Тиимэһээл хүнүүдэй сэдьхэл мэдэрэлэй утаһа дайража шададаг, арюун һайхан хүсэл бодол түрүүлдэг.

Мүнөө үедэ эдэбхитэйгээр бэшэдэг залуушуулай дундаһаа Лопсон Тапхаевые түсгаарлан илгаха һанаатайб. Энэ нүхэрнай шүлэгһөө шүлэг, номһоо ном хүрэтэрөө ургажа ябана, шүлэгүүдэйнь шанар шанжа, уран нугалбари, поэтическэ дэлисэнь үргэжэжэ өөрсэ аялгань бэхижэнэ,

Хэдэн жэлэй саана хэблэгдэһэн «Мундаргын сэсэгүүд» гэһэн түрүүшын номынь залуу поэдэй ехэхэн амжалта болоһон юм.

Түнхэн үлгымни. Түхэреэн
ехэ үлгымни.
Түрэлхидэйм, үбгэ
эсэгэдэйм үлгы.
Түнхэлиг голойнгоо эрье
дээр мүнхэдөө
Түбхинэжэ һууха
миниишье үринэр.
Түнхэн тухай дуулаха
үритэйб, —

гэжэ Лопсон Табхаев тиихэдэ бэшээ һэн.

Эрхүү голой эрьеэр зүүлжэ, баруулжаа һунаһан, хойгуураа Саянай гушан гурбан мундарганuудаар халхалагдаһан, үзэсхэлэн һайхан байгаалитай Түнхэн нютаг, тэндэ ажаһуудаг ажалша бэрхэ, хатарша дуушаа хүбүүд, басагад поэдэй сэдьхэл мэдэрэл дайрангүй яахаб даа!

Саян шамаяа
дуулаха заяан
намда тудаа.
Сагаан даляаршни
һүлдэ хээшэ,
гуламтадаа бадаргаад,
Бүргэд зүрхэтэ
хүбүүдтэйш
адлихан ниидэлсэхэ
Бэрхэтэйшье, золтойшье
заяан намдаш тудаа, —

гээд нүгөөдэ шүлэгтөө поэт мэдэрнэ. Иимэ заяан гансашье тэрээндэ тудаа бэшэ. Түнхэн нютаг бэлигтэй хүбүүдээр олон юм. Комсомол наһандаа дайсадай гарһаа унаһан Мунко Саридаг, Эхэ ороноо хамгаалгын агуу ехэ дайнһаа бусаагүй Цыретор Зарбуев, мүнөө ажаллажа байһан Шагдар Байминов, Балдан Ябжанов! Борис Сыренов, Илья Намсараев, Ардан Ангархаев болон бусад Саян уулаяа, совет хуулияа магтаһан байгаа, магтажа ябана.

Лопсон Тапхаев «Зангилаа» гэһэн хоёрдохи номоо һаяхан хэблүүлээ. Номынь дүрбэн бүлэгһөө бүридэнэ.

Манай совет үе саг элдэб ушаралнуудаар угаа баян Юун тухай бэшэхэмниб гэжэ бодолгото болоһоной үлүү байдаг. Зол жаргалтай ажабайдал, инаг дуран, замбуулин тээшэ ниидэлгэ, томо томо барилганууд, шэн баатарлиг ажал хүдэлмэри — барандаа шүлэг, зохёолнуудай темэ болоно бшуу. Лопсон Тапхаевай согсолборишье элдэб шүлэгүүдээр бүридэнхэй. Гражданска ульһатай шүлэгүүдэй хажуугаар уянгата мүрнүүд зэргэлнэ, философско удхатай альгачда багташаха шулуунууд мэтэ шүлэгүүдые балладанууд һэльбэнэ.

«Гараа үгэгты, хүнүүд» гэһэн шүлэгынь бодото гражданска эршэтэй шүлэгэй жэшээ болоно. Ажабайдалда алдуу хэжэ бүдэрһэн, гайта үбшэнэй гасаланда орожо зүдэрһэн хүнүүдэй хуби заяан тэрэнэй һанаа сэдьхэл зобооно. Энээндэ гараа үгэжэ, хүнүүд туһалыт гэжэ уряална:

«...Харин намда
Дүтынгөө хүнүүдэй
хэнэйшьеб
Дүмүүхэн гарые барижа,
Адхаһан гарнуудай
сахариг соо
Адлихан зүрхэнэй
лүгшэхы
Мэдэрхэһээ ондоо,
Гар гараа зүбөөр
Барилсажа ябахыетнай
Харахаһаа ондоо,
Тэрэ гарнуудай үлхөөдэ
Хоёрхон гарайнгаа
шадалые
Нэмэлсэхэһээ ондоо —
Ондоо жаргал, өндоо
хүсэл байхагүй»

Иигэжэ хүнүүдэй хуби заяае өөрынгөө хубиин хэрэгһээ таһалангүй, хүнүүдтэй хамта зоболсожо, баярлалсажа ябаха гээшэ поэдэй атаархама шэнжэ болоно.

Ажаглаһан хараһанаа, шагнаһан дуулаһанаа сэдьхэл зүрхэн соогуураа гаргажа, юрэнхыгөөр зураглангүй, образуудай хэлээр уншагшадтаяа поэдэй яриндахадань ямар һайхан байдаг бэ!

Гушаад оной буряад уран шүлэглэлэй доторой байгуулагша арадай аман зохёолой нүлөөтэй байһан тула, тэрэ үеынгөө ажабайдалай газаа талын үйлэ хэрэгые, ялагар тологорые һайхашаажа, бодото байдалые, хүнэй хубиин сэдьхэлэй хүлгөөе гүйхэнөөр зураглан харуулдаг ушар байһан юм. Һая хүгжэжэ ябаһан залуу поэзи тиимэ байха ёһотой һэн.

Яһала танил болоһон энэ хүнгэн харгыгаар поэзиин Пегас-хүлэгые һанаамархаа бүншүүлжэ ябадаг нүхэд мүнөөшье ушардаг ха юм. Хүнүүдэй уншахада уян нугархай мүрнүүдээрээ бодолойнгоо ахир гүйхэниие халхалха гэжэ тэдэнэр оролдодог.

Харин Лопсон Тапхаев шүлэгүүдэйнгээ удхаараа, хэлээрээ, найруулгаараа уншагшадта дүтэ байхын тула, болоһон ушар тухай миил хөөрэхын орондо, образуудай аргаар бодомжолно, найруулан хэлэхын орондо ажабайдалые уран бииирээр шэрдэн зураглана.

Үхибүүн наһанай урилдааниһаа гадна ажабайдалай зогсоошогүй урилдаан гэжэ байдаг. Хэрбээ энээн үгы һаа, дэлхэй юртэмсын зүрхэнэй сохисо һула, сагай гүйсэ аалин, ажамидарал шанар удхаар бага байха бэлэй.

Урилдаан гээшэ жэгтэйхэн зүйл даа. Хашан мориншье урилдаа һорилсооной долгиндо абтан тухайлагдаагүй шэнжээ харуулжархиха, өөдэгүй һула хүн гэһэнши, уран бэлигээрээ бараниие нэгэтэ гайхуулжархиха.

«Ямаанай жалгада» болоһон гашуудалта ушар зураглахадаа автор поэзиин бүхы арга хэрэглэнэ. Тиигэхэдэнь шүлэг бүри һайхан боложо үгэнэ. Бодото поэт лэ хүндэ «хадын ташалангаар бууждаг эрэһэн ямаад «эртын монголшуудай нахигар һэлмэнүүдээ далайгаад дайгаар орожо ерэһэндэл», «хабсагайда харахан туруунуудынь хадаатай юумэндэл» харагдаха байха. «Бүргэд-бүргэд», «жадала-хадаяа» гэхэ мэтэ эхин рифмэнүүд, «хабсагайдаа-габшагайдаа», «дэгэлтэй-үгэбэлтэй» гэхэ мэтэ һүүлэй рифмэнүүд энэ шүлэгтэ дайралдана.

Лопсон Тапхаевай шүлэгүүдые уншахада ульгам, гүйсэтэй байдаг. Энэнь тэрэнэй үндэһэн буряад хэлээ, арадайнгаа аман үгын зохёол һайнаар мэдэдэгые гэршэлнэ. Шүлэгэйнгөө гол бодолые тобойсо гаргахын тула толгой холболго, эхин, һүүлэй рифмэ, зэргэсүүлгэ, метафора гэхэ мэтые шадамараар хэрэглэнэ.

«Ангуушан һэнби,
һомомни-шулуун,
Адуушан һэнби, адуумни
шулуун,
Баян һэнби, зөөримни
эды ехэ —
Наян дабхар уула юм
һэн гэхэ.
Аганаха гэхэдэм, һомон
олдоногүй,
Адуулха гэхэдэ, адуун
хүртэнэгүй ..
Ямар үгыршөөбиб, хэн
хулуугааб?
Баяр хүбүүмни нааданал
шулуугаар»...

Олонхи уянгата шүлэгүүд авторай нэрэһээ бэшэгдэдэг. Ямаршье томо зохёолдо, бишыхан шүлэгтэшье авторай өөрынь үзэһэн хараһанай, баясаһан зобоһоной хуби оролсоһон байдаг юм.

Нарин угалза мэтээр дархалһан уянгата шүлэгүүд эндэ олон байна. Эдэниие уншахада хүнэй досоо һаруул һайхан мэдэрэл түрэжэ, ангажа ябаһанаа булагай хүйтэн уһа ууажал-ууажал байһан мэтээр, уншажал-уншажал байха дуран хүрэнэ. Жэшээнь, энэ шүлэг шагнагты даа: дуун мэтээр, урасхал номгон гол мэтээр урдам гарана бэшэ аал?!

«Аажамхан Эрхүүгэй
урда эрьеэр
Аалихан гансааран
ябахадам,
Саарьжахан самса
нэлмэгэс гээд,
Саанаһаал досоом хүлгөө
һэн.
Бороогой дуһал гү гээд
хасарыеш
Болгоожол валяар эльбэн
гэһээм,
Туулганһаа хүндэ
нулимса доошоо
Дуһаажал юундэ байгаа
һэм.
Нүгэлтэй басаган гэжэ
дуулаад,
Нүхэсэхөө шамтай
болихоошьегүйб.
Мойһоной харые олохом
гээд,
Модонһоо модондо
һурэхэшьегүйб».

Саашадаа «Щугын голэй саада эрьедэ...», «Иимэ һэн гү хангал үһэнэйш...», «Эрхүү, эрьеюулгата Эрхүүмни...», «Хүн хүнэй хүсэл», «Хүбүүндөө», «Зангилаа» гэхэ мэтэ шүлэгүүд уншагшадта иланггаяа һайхашаагдаха байха.

Лопсон Тапхаевай «Зангилаа» гэһэн согсолбори анхаралтайгаар уншахадаа, тэндэ дайралдаһан жэжэ дутагдалнуудые губшаха гэһэн зорилго би урдаа табяагүй һэмби. Тиимэ жараахайнууд бии. Тэрэниие авторшье мэдэхэ, мүн уншагшадшье тухайлха байха.

Харин энэ статья бэшэхэдээ, номой бүхы дээрээ һайн шанартай болоһые, үндэһэн буряад литературын барилгада нэгэ бүхэриг шулуунай нэмэһые, хүнүүдэй зүрхэ сэдьхэл хүдэлгэхэ, тэдээндэ элдэб бодол түрүүлхэ оайһые тэмдэглэжэ гээ һэмби.

А. БАДАЕВ,
поэт.

СОЦИАЛИС ОРОНУУДААР

ИЛАГШАДАНЬ ТУГ БАРЮУЛАГДАХА

[Г]АВАНА. Кубын Гавана[illegible] провинцинуудта [illegible]нальна авто-харгын 175-[illegible] километрэй шухала [illegible] харгы баригша[illegible] хоёр отряд хүдэлнэ. Эдэ[illegible] хоорондо ойройдоол хэды[illegible] километр зай үлэнхэй.

[У]часток дээрээ түрүүлэн [illegible] дүүргэһэн отряд[illegible] социалис мүрысөөндэ [illegible] туг барюулагдаха [illegible].

[illegible]000 гаран километртэ үр[illegible]жэ, оронии баруун [illegible] зүүлжэнь һэтэ эсхэн [illegible] энэ асари ехэ авто[illegible] проектые совет, кубин [illegible]нернүүд хамтаараан зо[illegible] байгаа. Энэнь мүнөө [illegible] хайша хайшаа дүрбэн [illegible]тай дардам харгы боло[illegible]м. Харгы паесажирнуу[illegible], мүн ашаа зөөлгөөр ганса [illegible] үеын бэшэ, мүн ороной [illegible] байһан ерээдүйн эрил[illegible]нүүдые дүүрэн хангахаар [illegible]лагдана.

ПРОМЫШЛЕННОСТИИН ЕХЭ ТҮБ

БУХАРЕСТ. Урдандаа Румыниин хүдөө ажахы эрхилдэг гээгдэнги район байһан Бакэу үеэддэ энэ жэлдэ промышленна хорин гурбан шэнэ барилга ашаглалгада оробо. Комэнешдэхи хабтагайнуудые хэдэг завод, Бакэу хотодохи станок бүтээдэг завод, хилээмэнэй ехэ завод эдэнэй тоодо ороно. СССР-эй техническэ туһаламжаар Борзештидэ бодхоогдоһон нефтихимиин комбинадые үргэдхэлгэ үргэлжэлүүлэгдэһээр. Синтетическэ каучук үйлэдбэрилхэ табадахи лини энэ жэлдэ ашаглалгада оруулагдажа, комбинадта энэ продукци 30 процент ехээр гаргагдадаг болобо. Совет проектээр, СССР-эй техническэ туһаламжаар жэлэй турша соо 60 мянган тонно үйлэдбэриин хүсэтэй полиизопрентэ каучугай завод эндэ баригдажа байнхай. Советскэ Союзай туһаламжаар полиизопрентэ каучугай завод румын химигүүдэй Георге Георгиу-Деж гэжэ залуу хотодо мүн лэ баригдана.

ЧССР-тэ ЭЛҮҮРЫЕ ХАМГААЛГА ДЭЭШЭЛНЭ

ПРАГА. Мүнөө үедэ ЧССР-тэ 10.000 хүн бүхэндэ медицинын 160 хүдэлмэрилэгшэ, тэрэ тоодо 24 врач хүртэнэ. Энэнь арадай засагай жэлнүүдэй туршада элүүрые хамгаалга хүгжөөлгэдэ Чехословакиин туйлаһан асари ехэ амжалтануудай олон тоото гэршэнүүдэй нэгэн болоно.

Орон дотор социалис элүүрые хамгаалгын хүгжэлтын 25 жэлэй турша соо үхибүүдэй элүүрые хамгаалгын һайжарһанай ашаар, 350 мянга гаран багашуулай ами наһан абарагдаһан байна гэжэ Чехиин Социалис Республикын элүүрые хамгаалгын министр Я. Прокопец журналистнуудта мэдээсэбэ.

СОВЕТ ДРАМАТУРГИИН ФЕСТИВАЛЬ

ВАРШАВА. Катовицкын Выспяньскиин нэрэмжэтэ театрта совет драматургиин зандалта фестиваль боложо дүүрэбэ.

А. Арбузовай «Дом на окраине», И. Дворецкиин «Человек со стороны», Л. Жуковицкиин «Выпьем за Колумба», Л. Леоновой «Половчанские сады», К. Треневой «Любовь Яровая», В. Розовой «Ситуация», А. Макаенкын «Трибунал», В. Вишневскиин «Оптимистическая трагедия» гэжэ совет авторнуудай найман зүжэг ПНР-эй театрнуудай түрүү коллективүүд харуулаа. (ТАСС).

СҮЛ ГУБИ ГАЗАРЫЕ АШАГЛАЛГА

КПСС-эй XXIV съездын Ди[рективэ]нүүдээр юһэдэхи табан [жэлдэ] Узбекистандахи Үлэн [illegible] талые ашаглахаар ха[раал]агдаһан ажал дүүрэхэ бо[л]ой. Мүнөө энэ тала гансал [Ази]да Азида бэшэ, бүхы орон [дот]ор уһалагдадаг газар ажал[лу]лдэг ехэ ажахы болонхой. 1940 он болотор уһанай нэ[illegible] сөөрэмгүй байһан Узбе[кист]анда мүнөө 12 хэмэл да[ла]й бии болонхой. Андижанска, [illegible]ска сөөрэмүүд мүнөө ба[ри]гдажа дүүрэхэ дүтэлэнхэй. [Аму]-Дарья мүрэн дээрэ эгээл [illegible] Туямуюнска сөөрэм ба[ри]гдаха юм. 7,8 миллиард ку[бо]метр багтаамжатай сөөрэмэй [эдэ]н бүхы арбан дүрбэн сөө[рэм]эй уһанһаа ехэ байха.

Узбекистанай газар дээрэ мүнөө уһалууриин 900 шахуу түхеэрэлгэ, гидротехническэ узел, хаалта, уһа тараан урадхааха болон бусад түхеэрэлгэнүүд 26 мянга шахуу болоно. Бүлүүрэй станцинууд, бусад түхеэрэлгэнүүд секунда бүхэндэ 950 кубометр уһа тарааха шадалтай.

— Уһанай бүхы каналнууд, һубагуудые хойно хойноһоонь һубарюулан табяа һаа, дэлхэйн бүмбэрсэгые бүһэлүүрээрнь орёохоор, — гэжэ республикын уһанай ажахын главна управлениин начальник Наджим Хамраев хөөрэнэ. — Ехэ уһатай болохо бүрээ хлопогой баян ургаса абанабди. Түсэбтэ табан жэлэй дүүрэтэр Узбекистан жэл бүри таба миллион тонно хлопок үгэдэг болохо. Энэ хадаа бүхы орон дотор абтадаг хлопогой 70 процентнь болоно. Совет засагай жэлнүүдтэ Узбекистанай уһалагдадаг газарай талмай хоёр дахин үргэдөө. Юһэдэхи табан жэлэй түсэбөөр үшөө 465 мянган гектар талмай газар ашаглагдахаар хараалагданхай. Республика дотор хэгдэжэ байһан уһалууриин түхеэрэлгэнүүдые барилгын хэмжээе нэгэ иимэ баримтаар гэршэлжэ болоно. Хэдэн зуугаад жэлдэ ажамидаралгүй хооһон хэбтэһэн Каршинска тала [ои]рын жэлнүүдэй турша соо сэсэрлиг хизаар болохо юм. Эндэ 900 мянган, тэрэ тоодо мянган гектар талмай газар уһалуулагдахаар хараалагдаа. Каршинска тала жэлдээ 1.800 мянган тонно хлопок үгэдэг болохо байна. Тэрэнэй түлөө ехэ уһан хэрэгтэй. Каршинска талаһаа 132 метр доро оршодог Аму-Дарья мүрэнһөө бүлүүрэй шухаг станцинуудай туһаламжаар шэнэ газар дээрэ уһан асарагдаха байна.

...Аму-Дарья мүрэниие зүбшөөд аяншалан ябанаб. «Аму-Зангска канал барилгын штаб» гэжэ бэшээтэй байшан гэр. Канал 54 километртэ татагдаха юм байна гэжэ эндэһээ мэдэжэ абааб. Узбекистанай урда оршодог Сурхан-Дарьинска областиие уһаар хангаха арга тус канал олгохо байна. Иигэжэ сүл губи байһан 10.000 гектар газар ашаглалгада ороха юм. Энэ газар дээрэ виноград ургуулдаг хоёр совхоз байгуулагдаха.

Каналые үргэдхэхөөр, бүлүүрэй станцинуудые бүри хүсэтэй болгохоор хараалагданхай. Аму-Занг канал секунда соо 60 кубометр уһа үгэдэг болохо.

Габшагай барилга дээрэ мүнөө каналые ашаглалгада тушааха халуун хаһа эхилэнхэй. Барилгашад ажалаа дүүргэһээр эндэһээ ошохоодоо, Аму-Зангые хлопок ургуулагшадта дамжуулан үгэхэ юм.

Григорий КОЛОБОВ,
АПН-эй корреспондент.

Ташкент.

МОНГОЛОЙ АРАДАЙ РЕСПУБЛИКЫН БАЙГУУЛАГДАҺААР 49 ЖЭЛЭЙ ОЙ

ХҮШӨӨҺӨӨ УНШАҺАН ТҮҮХЭ

Аглаг ногоон сэсэрлигэй дунда байгаа хүшөө дээрэ алтан наранай гэрэл бууха-дань, «Монгол арадай эрхэ сүлөөгэй, бэеэ даанхай бай-далай түлөө тэмсэлдэ ами наһаяа зорюулһан эрэлхэг совет чекистдэ» гэһэн үгэ-нүүд аржылдан харагдана. Нааша, саашаа ябаһан хү-нүүд нангин дурасхаалта тэрэ хүшөөгэй дэргэдэ ошо-ходоо, малгайгаа абан, тэ-рээнтэй сэдьхэл бодолоороо хөөрэлдэһэн шэнги.

* * *

Гуша гаран наһанай ород хүн бодолгото болон һууна. «Ара Хангайн аймагай Та-риат сомондо гараһан эсэр-гүү хүдэлөө дараха хэ-рэгтэ Содном сайдай отряд-тай хамта ябаха хэрэгтэй. Яаралтайгаар бэлэдхэл хэ-э гэжэ бодоод, тэрэ хүн һуу-риһаа үндыбэ.

Виктор Станиславовичай газаа гарахадань, орой һүни болоһон байба. Улаан-Баата-рай гудамжаар гэр тээшээ алхалха зуураа, тэрэ үнгэр-һэн ажабайдал тухайтаа бо-долгото болоно:

«...Агуу Октябриин хубис-халай илан мандаһан 1917 ондо бэлэй. Тиихэдэ би 18-тай ябааб. Петроград хотын дүрбэдэхи һургуулида баг-шалжа эхилээ һэм. 1920 он-до партиин гэшүүн болооб. Тэрэл ондо тусхай комиссиин даабаряар ВЧК-да хүдэлмэ-рилжэ эхилээб. Сагай ошохо түргэн гээшэнь! Ажал хүдэл-мэрииеем Эхэ оромни үндэ-рөөр сэгнэжэ, дайшалхы Улаан Тугай орден, «Хүндэ-тэ чекистын» тэмдэг зүүл-гээ. Мүнөө Бүгд Найрамдах Монгол Ард Улас эльгээбэ. Энэ этигэл найдабарииень эгээл һайнаар харюулха ёһо-тойб.

Ерэһээр хорёод хоножо байбашье, олон монгол нү-хэдтэй болооб. Монгол сэрэг-шэд яһала бэрхэ, эрэлхэг зоригтой зон байна».

* * *

Хура борооһоо боложо үерлэһэн Тэрхийн голой бу-лангиртай уһан эрьеһээ ха-лин мушхарна. Гэбэшье Вик-тор Станиславович монгол мориёо ташуурдан, эрьюулгэ-тэн сагаалхнһан уһа руу гүйлгэжэ оробо. Кияковскийн нүгөө эрье дээрэ гараһан хойно монгол нүхэдынь зүр-хэ орон, хойноһоонь дахан гарабад. Гутал хубсаһаяа хатааншьегүй саашаа даб-шабад. Урдань нилээд олон моритой зон үймэлдэн гара-ба. Хүсөөр булюу байһан дайсад добтолон оробод. Шанга хоолойгоор тарни уншан, орхимжоо нарбал-зуулан дабшажа ябаа эсэр-гүүсэгшэд ,харахада энеэдэ-тэйшье һаа, һомондо дайраг-дан унахань хайратай байба. Дайсанай гол хүсэнүүд со-хигдожо, тэдэнэр тэрьелбэд.

* * *

Хангай нютагай хабарай һүни, һэрюу татаад, амил-хада таатай. Гэбэшье Кия-ковскийн сэдьхэл ондоо бо-долдо ээлэгдэн байба.

«Дайсанай хүсэн һуларжа байна. Гэбэшье тиимэ бэлээр диилдэхэгүйнь мэдээжэ. Үсэ-гэлдэрэй тулалдаанда хэрэг-лэһэн арга тактикамнай яһа-ла һайн байгаа. Теэд мү-нөөдэрэй тулалдаанда таа-рамжагүй байха. Ондоо так-тика хэрэгтэй».

1932 оной майн 13. Үүр сайба. Үсэгэлдэрэй тулал-даанда эсэһэн сэрэгшэд амаржа хэбтэһэнээ үндыы бодобод.

Дахяад тулалдаан эхилбэ. Кияковский багахан добын саанаһаа дайсадые буудан хорооожо эхилбэ. Нүхэдэйнь буунууд ташаганалдана. Дайсадай хүсэн һуларжа байха шэнги. Дайсад буудал-гынгаа гол хүсые Кияков-ский тээшэ шэглүүлбэ. Тэрэ түргэ түргэн байраяа һэл-гүүлэн буудалдаба.

— Бурханай шабинар, ла-ма багшадаа һайн зальбар-жа ябабал, буугай һомондо диилдэхэгүйт. Зүрхэтэй ябаг-ты, — гэһэн хашхараан дуулдаһаар, дайсад дүтэлбэ. Һомоёо гамнан, тэдэниие нилээд дүтэ болгоод, Кияков-ский гэнтэ буудажа эхилбэ. Нэгэ мэдэхэдэнь, хажуудань байһан Аюушжавай буугай дуун таһалдашаба. Хайрата монгол нүхэрөө шаналан, шүдөө зуун урагшаа дабша-ба.

Гэбэшье дайсан хүсөөр нилээд булюу байба. Кия-ковский зүүн гараа шарха-таба. Һомон ээмыень тудаа. Гэбэшье зоригто чекист байраяа һэлгээд буудана. Дайсад ойротоһоор. Виктор Станиславович баруун гараа шархатаба. Тэрэ буугаа ал-даба. Теэд үхэл тухай чекист бодоогүй бэлэй. Нэгэ сэрэгшын мүлхин дүтэлхэ-дэ, Догсом гэжэ таниба. Сээжээрнь халуу бусалан, газар дэлхэй эрьешэхэдэл гэбэ.

Эрэлхэг совет чекист, коммунист Виктор Стани-славович Кияковский мон-гол арад түмэнэй эрхэ сү-лөөгэй, жаргалта байдалай түлөө ами наһаяа үгэһэн юм гэжэ манай арад зон мартадаггүй. Шэн зоригто ород нүхэрэймнай арюун зүрхэн монгол-совет арад түмэнэй сээжэдэ мүнхэдөө сохилхо. Тэрэнэй габьяата хэрэг, гэгээн алдар, гэрэлтэ дүрэ мүнхэлэн, энэ хүшөө Ара Хангайн аймагай Цэцэр-лэг хотодо Гүрэнэй аюул-гүйе сахиха комитедэй 50 жэлэй ойгоор дашарамдуу-лан, монгол нүхэд табиһан юм.

Д. ГУРРАГЧАА,
Монголой журналистнуу-дай холбооной гэшүүн.

ДААБАРИ ҮЛҮҮЛЭН ДҮҮРГЭГДЭБЭ

Улаан-Үдын пристаниин ТНМ-34 танкерай команда үн-гэрэгшэ зундаа 5500 тонно түлишэ республикынгаа неф-тебазануудта зөөхэ түсэбтэй байгаа. Ажалайнь халуун ха-һын үедэ уһан ехээр үерлэжэ, судна удаан саг соо зогсожо, һаатаха баатай болоо һэн.

Танкерай коллектив үдэр һүнигүй хүдэлжэ, ашаагаа түргэн буулгажа, ашаалжа, гээһэн сагаа хүсэлдүүлхэ гэ-жэ шиидэһэн байгаа.

Тэдэнэр эсэшэ сусашагүй-гөөр ажаллаһанайнгаа ашаар түсэбөөр хараалагдаһанда ор-ходоо 1500 тонноор ехэ түли-шэ республикынгаа нефтеба-зануудта буулгаһан. 1973 оной даабарине үлүүлэн дүүргэһэн байна.

П. КАЗАРИНОВ.

ТҮРҮҮШЫН ХОЁР ҮДЭР

УЛААН-ҮДЭ. «Труд» бүлгэ-мэй спортын ордон. Боксоор өөр хоорондоо, командаараа республикын түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн эхилжэ, боксын нааданда дуратайшуулай анхарал та-таба. Нааданай түрүүшын үдэр спортын ордондо хотын ажалшад багтажа ядатараа суглараа.

Жэл бүри үнгэргэгдэдэг заншал болоһон боксын наа-данда республикын түрүү һуури эзэлхын түлөө 150-һаа дээшэ спортсмен рингдэ гаража, үетэнэйнгөө дунда-һаа шалгархые, хэр зэргэ ургажа, хүдэржэжэ ябаһанаа харуулхые оролдоо, эрмэл-зээшье. Энэ жэлдэ үнгэргэг-дэһэн боксын мүрысөөндэ 16 — 20 наһатай боложо ябаһан спортсменүүд олон байба. Тиихэдэ урдандаа рес-публика соогоо эрхим гэгдэ-һэн боксернуудые хүмүү-жүүлһэн Захааминай, Хориин аймагуудай залуу боксер-нуудһаа бүридэһэн команда-нууд энэ мүрысөөндэ ерэһэн байба. Энэнь яаха аргагүй һайшаалтай ха.

Мүрысөөнэй түрүүшын үдэр зуугаад хүн, тэдэнэй 60-дынь залуу спортсменүүд рингдэ гаража наадаһан бай-на. Залуушуулай дундаһаа багшанарай, хүдөө ажахын, Зүүн Сибириин технологиче-ска институдуудай, Хориин, Захааминай аймагуудай, «Урожай», «Спартак», «Ло-комотив», «Труд» бүлгэмүү-дэй боксернууд һайн бэлэдхэл-тэй байһанаа харуулжа, ор-дондо сугларагшадаа урма-шуулаа.

Залуушуулай удаа, одоо-шье ехэшүүл рингдэ гаража, олоной анхарал татаба. Эгээн түрүүлэн 54 килограммай шэгнүүртэй соо мэдээжэ бо-лоһон республикын, мүн «Ло-комотив» бүлгэмэй централь-на соведэй хэдэн удаа чем-пион ябаһан, республикым-най үнинэй боксер. СССР-эй спортын мастер Бато Нимаев рингын улаан буланда ерэ-жэ, сугларагшадай нэрьемэ альга ташалгаар угтагдаха ёһоороо угтагдаба. Бато Нимаев мүнөө 37-той бо-ложо ябана. Тиигээшье һаа, наһаар залуу — орой-доо хорин хоёртой боксер, спортын мастерта кандидат Станислав Андреевтэй («Уро-жай») наадахадаа, тэрэ хуу-шанайнгаа баян дүй дүршэл гарган, гоё һайханаар наа-даяа түгэсхэжэ, хахад фи-нальна мүрысөөндэ хабаадал-саха эрхэ оложо шадаа. Нү-гөөдэ шэгнүүртэн cooһoo бэ-лээр диилдэдэггүй Авдюшев урда жэлнүүдэйхидэл адли энэ мүрысөөндэ эрхим бэлэд-хэлтэй ерэһэн байба. Тэрэ түрүүшын раундда мүн лэ һайн бэлэдхэлтэй ябадаг Ан-тоновые торгоон, тоггоонгүй шүүжэ шадаха байһанаа да-хин харуулаа бшуу.

Мухар-Шэбэрэй аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой зоотехник, байгша ондо хүдөө ажахын ВУЗ-уудай дунда түрүү һуури эзэлхын түлөө үнгэргэгдэһэн нааданда хабаа-далсаһан Анатолий Ширето-ров «Буревестник» бүлгэмэй Бато Очировтай гурбан раун-дын туршада наадажа гара-хадаа, очкогоороо диилэһэн байба. 57 килограммай шэг-нүүртэн cooһoo «Труд» бүл-гэмэй Александр Петушинов, «Буревестнигэй» Валерий Тонкопрядченко, Виктор Ага-фонов, 60 килограммай шэг-нүүртэн cooһoo «Буревест-ник» бүлгэмэй Павел Федотов, Геннадий Щербаков, Вячеслав Бубеев, Борис Цыбиков, Баир Очиров («Урожай»), Иван Са-фонов («Локомотив») ... бусад һайнаар наа... финальна мүрысөө... далсаха эрхэтэй бо...

Залуушуулай ду... гэгдэһэн нааданда ... лоон спортсмен түр... үетэн нүхэдэйнгө... шалгаржа, мүрыс... дохи үдэр түгэсхэл... хабаадалсаха эрхэ ... на.

Нааданай хоёрдо... аад залуушуул бол... рингдэ гаража, ба... холтой уулзалгану... Залуушуулай ду... ревестник» бүлгэ... сменүүд Зоригто Ра... димир Федоров, Ра... шеев, Геннадий Пл... Зүүн Сибириин техн... институдай, «Труд» ... спортсменүүд буса... һаа шалгаржа. ... нааданда хабаадалс... Эрэшүүлэй дундаһа... мастернууд Владим... мов, Павел Федотов, ... Плюснин болон бус... һайн техникэ хар... дондо сугларагшад... ташалгаар удэшэгдэ... тын үдэр республик... ной нэрэ зэргэдэ хү... лөө һонирхолтой уу... үдэшэ орой болотор... дэбэ.

Б. ЦЫРЕМП...

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: за... сернууд (зүүн гарһа... мир Федоров Сергей... хоёр наадажа байна.

АВТОРАЙ...

Уласхоорондын шэнжэлэл

ШУХАЛА УДХА ШАНАРТАЙ ХЭРЭГ

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секре-тарь СССР-эй Верховно Соведэй Прези-диумэй гэшүүн Л. И. Брежневэй хани ёһоной албанай хэрэгээр ноябриин 26-да Инди ошохоёо байһан ушарта дэл-хэйн олониитэ анхаралаа хандуулна. Энэнь хоёр ороной арадуудай хани ба-рисаа, харилсаа холбоо бэхижүүлгэдэ, мүн Азида, бүхы дэлхэй дээрэ эб най-рамдал хангаха хэрэгтэ шухала удха шанартай гэжэ политическэ шэнжэлэг-шэд тэмдэглэнэ.

Индиин бэеэ дааһан байдалтай болоһо-ной һүүлээр манай хоёр ороной хоорондо тогтоогдоһон харилсаан жэлһээ жэлдэ улам бүри хүгжэн үргэдэжэ байнхай. Экономикын һалбарида энэ харилсаанай үрэ дүнгүүд айхабтар ехэ юм. Тиимэһээ эдэ бүгэдые элирхэйлэн харуулхын ту-ла онсо шэнжэлэл хэһэнэй хэрэггүй. Советскэ Союзай туһаламжаар Индидэ 70 гаран промышленна барилга бод-хоогдоо гэхэ гү, али ашаглалгада оруу-лагдахаар бэлдэгдэжэ байна.

Хүдөө ажахыдахи харилсаамнай ам-жалтатайгаар хүгжэнэ. 35 мянга гаран совет трактор Индиин нуга тарялан дээгүүр хүдэлнэ. Манай ороной туһа-ламжа, дэмжэлгээр оньһожоруулагда-аһн 6 госхоз эмхидхэгдэн тогтоогдоһон байха юм. Али алиндань ашатай туһатай худалдаа наймаан мүн лэ амжалтатай-гаар хүгжэнэ. Худалдаа най-маанай түрүүшын хэлсээндэ гар табиг-даһанһаа хойшо үнгэрһэн хорин жэлэй турша соо энэ һалбаридахи хэмжээн 300 шахуу дахин үргэдөө.

Уласхоорондын байдалай асуудал-нуудаар манай оронууд нэгэн адли гэхэ гү, али дүтэрхы һанал бодолтой. Коло-ниализм ба расизмда эсэргүү, дэлхэй дээрэ эб найрамдалай, хүн түрэлтэнэй дэбжэлтын түлөө тэмсэлэй суртал бодо-лые Советскэ Союзай, Индиин барим-талжа байһан ушар манай хоёр талын харилсаа аша үрэтэйгөөр хүгжөөлгын шухала арга нүхэсэл болоно», — гэжэ Индиин гадаадын хэрэгүүдэй министр Сваран Сингх мэдүүлбэ

1971 оной август һарада гар табигда-һан эб найрамдал, хани барисаан, ха-рилсаа холбоон тухай договор Совет-скэ Союзай, Индиин харилсаа бэхи-жүүлгэдэ горитой үүргэ дүүргэнэ. Со-ветскэ Союзай, Индиин хоорондохи хани харилсаа батадхаһан энэ документ поли-тическэ, экономическа, научно-техниче-скэ һалбаринуудтахи холбоо барисаа саа-шадань хүгжөөхэ, эб найрамдалай ба арадуудай аюулгүй байдалай аша туһа-да харилсаа тогтоохо хэрэгэй үндэһэ һуури табина.

Совет-индиин хөөрэлдөөнүүд Совет-скэ Союзай ба Индиин харилсаа холбоо бэхижүүлхэ замда шэнэ шухала шата болохо байһаниинь дамжаггүй.

ҮГЭЕЭ БОДОТО ХЭРЭГЭЭР БЭЕЛҮҮЛНЭ

Олон тоото тогтоолнуудые, хандалга-нуудые Африкын нэгэдэлэй эмхи (ОАЕ) абабашье, үсөөн бэшэ ушарта эдэнээ бэелүүлжэ шаданагүй гэжэ Африка тү-бидэшье, мүн ондоо тээгүүршье ходо ходо хэлсэдэг һэн. Африкын оронуудай политикые залан бэелүүлхэ дүй дүршэл-гүй, арга боломжогүй байһан дээрэһээ түрүүшээр ОАЕ Родезиин расистнуудые дэмжэдэг Англитай дипломатическа ха-рилсаагаа Африкын бүхы гүрэнүүдэй таһалха тухай тогтоол бэелүүлжэ бира-дагтүй бэлэй.

Тус эмхиин ажал ябуулгада үндэһэн хубилалтанууд боложо байна. Африкын бэеэ дааһан оронууд үгэеэ бодото хэрэ-гээр бэелүүлнэ гэжэ ОАЕ-гэй һүүлэй үеын политическэ ябуулганууд элир-хэйлэн гэршэлнэ.

Африкын бэеэ дааһан гүрэнүүд коло-ниализмда ба тэрэнэй тала баригшадта эсэргүү тогтоолнуудые, буруушаалга-нуудые абалгаар тэмсэлээ дүүргэнэгүй. Эрхэ сүлөөгэй ба бэеэ дааһан байдалай дайсадта эсэргүү тодорхой ябуулгануу-дые хэхээр эдэнэр хараална гэжэ Туни-сай «Аль-Амаль» газетэ тон зүбөөр тэм-дэглэнэ.

Энэ түбиин бэеэ дааһан байдалтай бу-хы шахуу оронууд Израильтай дипло-матическа харилсаагаа таһалаа. ЮАР-ай нүлөөн доро байһан Африка түбиин урда захадахи дүрбэн гүрэн Израильтай харилсаагаа таһалангүй үлэһэн байна.

«Израильтай эдэ оронуудай диплома-тическа харилсаагаа таһалһан ушар түү-хэдэ үзэгдөөгүй байдал тохёолдуулжа, Тель-Авивые гансаардуулһан байха юм» — гэжэ ОАЕ-гэй Генеральна секретарь Н. Экангаки мэдүүлээ.

ОАЕ-гэй министрнүүдэй Соведэй онсо яаралтай сесси ноябриин 19—21-дэ Ад-дис-Абебэдэ болобо. Израилиин ээрхэг түримхэй ябуулгануудые зайсуулжа, араб оронуудта туһалхын тула Афри-кын бэеэ дааһан оронууд шэнэ хэмжээ-нүүдые абаһан байна.

Гэхэ зуура, Израилиие гансаарданги байдалтай болгохын тула нүлөө ехэтэй хэмжээнүүдые абахыень ОАЕ дэлхэйн бүхы гүрэнүүдые уряалаа.

ОАЕ-гэй ба араб оронуудай лигиин хоорондохи һаналаа нэгэдэлгые бэхи-жүүлхэ тухай шиидхэбэри абтаа. Афри-кын бэеэ дааһан оронуудай, араб гүрэ-нүүдэй ябуулгануудые залан хүтэлбэ-рилхэ тусхай комисси эмхидхэн бай-гуулагдаба.

ЭЛЛАДЫН ХҮЛГӨӨТЭ ҮДЭРНҮҮД

Чилидахи сэрэгэй хунтын хорото муу-хай ябуулганууд тухай һүүлэй хэдэн һарын турша соо дэлхэйн хэблэл үдэр бүри үргэнөөр бэшэнэ. Грецидэхи сэрэ-гэй хархис захиргаанай харата муухай ябуулганууд тухай мэдээсэлнүүд үнгэр-һэн неделидэ орожо эхилбэ. Сэрэгэй хархис захиргаан студентнэрые, хүдэл-мэришэдые зэрлиг бүдүүлигээр хашана харшална. Зургаан жэлэй урда тээ Грециин полковнигуудай зүгһөө хар-шалалгада ороһон граждан эрхэ сүлөө-гөө һэргээхын тула эдэнэр үйлсэ гудам-жануудта гараһан байна.

«Һүүлэй хэдэн үдэрэй турша соо Афинада, 1967 ондо болоһон сэрэгэй урбалтаһаа хойшонхи үеынхидэ орхо-доо, һураггүй ехэ шуһан адхараа», — гэжэ Англиин «Гардиан» газетэ бэшэнэ. Засагаархидай доошонь даража хэлэхые оролдоошье һаань, студентнэрэй мани-фестаци үлдэн тараахын тула сэрэгшэ-дэй харата муухайгаар аашалһанһаа уламжалан, хэдэн зуугаад хүн алуулаа, 3 мянга шахуу хүн түрмэдэ хаагдаа. «Афинын засагаархид түрмэдэ хаагда-һан хүнүүдые багтааха газар оложо яда-хадаа, ниислэлэй стадион соо байлга-на» гэжэ «Юманите» газетэ бэшэнэ.

Орон дотор сэрэгэй байдал соносхог-донхой, бүхы университедүүд хаагдан-хай.

Иимэ хэрзэгы ябуулгануудынь ушар байдалые һайжаруулхагүй гэжэ Гре-циин олониитэ һайн ойлгоно гэжэ бур-жуазна бүлэглэлэй удамаршадай нэгэн Маврос сэхэ руунь мэдүүлбэ.

А. БИРЮКОВ,
С. КУЛИК,
В. СИРОВ.
(ТАСС).

ТОКИО

МАРКСИЗМ-ЛЕНИНИЗМЫН ЗОХЁОЛНУУДАЙ ВЫСТАВКЭ

ТАСС

К. Марксын, Ф. Энгель-сэй, В. И. Ленинэй зохёол-нуудай выставкэ Токиогой «Иванамихолл» гэжэ зал соо нээгдэбэ. Марксизм-лениниз-мын классигуудай ород, япон, немец хэлэнүүд дээрэ хэблэгдэн гараһан 1.300 га-ран ном, журнал, брошюра эндэ бии. «Коммунис партиин манифест» 1904 оной нояб-риин 13-да япон хэлэн дээрэ «Хиомин симбун» газетэдэ тунхаглагдаһан байгаа. Га-зетын энэ номер выставкэдэ табигдаба. Выставкэдэ орожо харагшад олон тоото экспо-надуудтай танилсахаһаа гад-на, һайшааһан номуудаа, журналнуудые худалдажа абаха аргатай. КПСС-эй ЦК-гай дэргэдэхи Марксизм-ле-нинизмын институдай барла-һан хүдэлмэринүүд олоной анхарал татана, һонирхол үүсхэнэ.

Японой ном худалдалгын, хэблэлэй гурбан фирмэ — «Оцуки сетэн», «Наука», «Кекуто сетэн» тус выстав-кэ эмхидхэһэн байна. Гадаа-дын худалдаа наймаанай «Уласхоорондын ном» гэжэ бүхэсоюзна нэгэдэл, «Дойчер бух-экспорт унд импорт» (ГДР) эдэ фирмэнүүдтэ ту-һалһан байха юм.

Эрдэм ухаанай элдэб һал-баринуудаар 250 мянга га-ран ном совет ном худалда-даг эмхинүүд жэл бүри Японд эльгээдэг байна. Эдэ-нэй дүрбэнэй нэгэ хубиинь марксизм-ленинизмын клас-сигуудай зохёолнууд мүн.

ВАРШАВА

Э. Герек партийна эдэбхитэдтэй уулзаба

ТАСС

ПОРП-ын ЦК-гай Нэгэдэ-хи секретарь Э. Герек про-мышленна, барилгын ба транспортын ехэ ехэ пред-приятинуудай, ПОРП-ын за-водской комитедүүдэй нэгэ-дэхи секретарьнартай уул-заба. ПОРП-ын бүхэполь-шын нэгэдэхи конференциин шиидхэбэринүүдэй үндэһөөр ороной социально-экономи-ческа хүгжэлтын һалбарида партиин бэелүүлхэ гол зо-рилгонууд тухай Э. Герек хөөрэһэн байгаа. Польшын гадаадын политикын, ПОРП-ын уласхоорондын ажал ябуулгын гол шэглэлнүүд тухай уулзалгада хабаадаг-шадта мэдээсэбэ.

БЕРЛИН

Чилиин арадтай һанал нэгэтэйбди

ТАСС

СЕПГ-гэй ЦК-гай Нэгэдэ-хи секретарь Э. Хонеккер эндэ ерээд байһан Чилиин Компартиин ЦК-гай полити-ческэ комиссиин гэшүүн В. Тейтельбоймтой уулзажа, хани ёһоор хөөрэлдэбэ.

Чилиин арадта эсэргүү-гээр сэрэгэй хунтын үйлэдэ-һэн шуһата муухай хорото ябуулганууд тухай, ороной олон мянган патриодуудые зэрлиг бүдүүлигээр алажа байһан тухайнь В. Тейтель-бойм Э. Хонеккертэ мэдээ-сээ. Орон дотор демократи ба конституционно байгуу-лалта һэргээхын түлөө тэм-сэдэг политическэ бүхы хү-сэнүүдэй бата нэгэдэмэл фронт байгуулха шухала гэжэ тэрэ мэдүүлбэ.

Чилиин бүхы патриодуул-тай СЕПГ, ГДР-эй арад һа-нал нэгэтэй юм гэжэ СЕПГ-эй ЦК-гай Нэгэдэхи секре-тарь мэдүүлээд, Чилиин эрэлхэг патриодуудые рес-публикынгаа арад зоной дэмжэжэ, һанал нэгэтэй бай-һан тухай хөөрөө.

Хилын саанаһаа
ТЕЛЕФОН·ТЕЛЕГРАФ·РАДИО

СОФИ

Автомобильна холбоонуудай түлөөлэгшэдэй зүблөөн

ТАСС

Социалис оронуудай авто-мобильна эмхинүүдэй, авто-мобилистнүүдэй холбоонуу-дай хүтэлбэрилэгшэдэй зүб-лөөн эндэ боложо дүүрэбэ. Совет делегаци тэрэнэй хү-дэлмэридэ хабаадаа.

Автомобилизм ба автоспорт хүгжөөлгын асуудалнууд, автомобиляар ябалгын аюул-гүйе сахиха асуудалнууд зүблөөн дээрэ хэлсэгдэһэн байна. СЭВ-тэ хабаатай оро-нуудай автомобилистнүүдэй хоорондохи харилсаа холбоо үргэдхэхэ шухала гэжэ тэм-дэглэгдээ.

Автомобиляар ябалгын аюулгүйе сахиха асуудал-нууд тушаа тусхай комисси байгуулха шиидхэбэри зүб-лөөндэ хабаадагшад абаһан байна. Ээлжээтэ зүблөөе 1974 оной ноябрь һарада Будапештдэ үнгэргэхөөр шиидхэгдээ.

ЖЕНЕВЭ

Шухала асуудалнууд зүбшэлэгдэнэ

ТАСС

Европодохи аюулгүй бай-далай, харилсаа холбооной асуудалнуудые хэлсэһэн зүб-лөөнэй хоёрдохи шатын хү-дэлмэриин зургаануудай за-седанинууд эндэ боложо үр-гэлжэлһөөр.

Ниитэевропын зүблөөнэй зүблэхэ зүйлэй түрүүшын асуудалые (аюулгүй байда-лай асуудалнууд) зүбшэлжэ байһан комисси, тэрэнэй хү-дэлмэриин зургаанууд гүрэ-нүүдэй дотоодын хэрэгүүд-тэ хамааралсахагүй гол ёһо-нуудые хэлсэжэ дүүргээ, арсалдаата асуудалнуудые эбэй ёһоор гуримшуулан шиидхэхэ тухай Швейцариин дурадхалые зүбшэлөө.

Европын гүрэнүүдэй хоо-рондын худалдаа наймаа саашадань үргэдхэхэ тухай асуудалнуудые зүблөөндэ хабаадажа байһан оронуу-дай делегацинуудай эконо-мическа харилсаанай асуу-далнуудые шиидхэдэг ко-мисси хаража үзэбэ.

ЛОНДОН

ИМКО-гой шиидхэбэри

ТАСС

Колониальна, расис поли-тика бэелүүлһэнэйнь түлөө Португалиис, ЮАР-ые энэ эмхиһээ гаргаха гэһэн шиид-хэбэри ООН-ой правительст-ванууд хоорондын зүбшэлэл-гын эмхиин эндэ болоһон ассамблейдэ хабаадагшад абаба.

ПАРИЖ

Франциин национальна суглаан

ТАСС

Элшэ хүсэнэй талаар ямар байдалтай байһан ту-хай хөөрэлдөөнүүд Фран-циин хөөрэлдөөнүүд суглаан дээрэ болобо. Промышленна ба научна хүгжэлтын ми-нистр Ж. Шарбоннель пра-вительствын зүгһөө мэдүүл-гэ хээ. Франциин элшэ хүсэ-нэй нөөсэнүүд тухай тогтон хэлэхэдээ, тэрэ нигэжэ мэ-дүүлээ: «Имагтал манай аюулгүй байдал бэшэ, харин манай нэрэ хүндэ түлишэ шадаал һаа багаар, гамтай-гаар хэрэглэхэ эрилтэ таби-на».

КАМПАЛА

Хуули гаргадаг ассамблейн шиидхэбэри

ТАСС

Зүүн Африкын нэгэдэлэй хуули гаргадаг ассамблейн (ЕАК) заседани Угандын ниислэл хотодо болоходоо, Израильтай али бүхы харил-саагаа таһалха шиидхэбэри абаһан байна. Нэгэдэлдэ ха-баатай оронуудай бэелүүл-дэг политикын үндэһөөр иимэ шиидхэбэри абтаба гэ-жэ ЕАК-гай финансын, за-хиргаанай министр Аль Ноор Кассум тэмдэглээ. Энэнь Африкын нэгэдэлэй эмхиин Министрнүүдэй Со-ведэй онсо яаралтай сес-сиин документнүүдые бодо-то дээрэнь бэелүүлгэ мүн.

ВЕНЭ

Заседани болобо

ТА[СС]

Түбэй Европодо зэб... хүсэнүүдые ба зэбсэг ... рэгсэлнүүдые хорооохо ... хөөрэлдөөнүүдтэ хаба... шадай ээлжээтэ плен... заседани тэндэ бол...

ХАРДАЛГА МҮРДЭЛГЭНҮҮД ҮРГЭЛЖЭЛЬӨ...

АФИНА. Хорото муухай ябуулгануудта эсэргүүгээр хүдэлмэришэдэй, студентнэ-рэй хэһэн тэмсэлые Грециин засагаархид хашана харшал-на, хардалга мүрдэлгэнүү-дые хэнэ.

Мүнөө үедэ 250 гаран хүн шорон түрмэдэ хааг-даад, хэрзэгы дошхон мүш-хэлтэ мүрдэлгэнүүдтэ орожо байна.

Ороной политическэ урдын ехэ ехэ партинуудай — түбэй союзай, национальна радикальна союзай хүтэлбэ-рилэгшэд гэрһээшье гараха эрхэеэ хаһагдаа.

ПАРИЖ. Ороной проф-союзай ехэ нэгэдэлэй — ажалай бүтэдэ ниитын кон-федерациин конфедеральна бюро эндэ мэдүүлгэ тараа-хадаа, Грецидэхи хэрзэгы муухай харата ябуулгануу-дые эрид буруушаажа бай-һанаа мэдүүлээ. Тиихэдээ демократическа эрхэ сүлөө-гөө һэргээхын түлөө грек арадай тэмсэлые шууд сэ-хээр дэмжэнэ.

БЕРЛИН. «Чилидэ боло-һон фашис үймөөнэй үе... дэл адли, энэ удаа... империалис хархис хүс... харата ябуулга үйлэд... тула юунэйшье урда зо... то хэхэгүй байһанаа ... дахин элирхэйлэн харуу... — гэжэ «Нойес дойч... газетэ Грецидэхи ба... тухай бэшэхэдээ тэмдэг...

ВАРШАВА. Грециин ... дентнэрэй буруушаалга ... ной үргэн олониитын д... гутажа байһан ябадалай ... һаршагүй хубинь бо... гээд «Жиче Варшавы» ... тэ бэшэнэ. Хархис зас... дураа гутажа байһанаа ... арад мэдүүлнэ.

БЕЛГРАД. Грециин ... дентнэрые, хүдэлмэриш... зэрлиг муухайгаар хард... мүрдэлгые Югославиин ... луушуулай ба студент... союз эрид буруушаажа ... һанаа мэдүүлбэ. Грецид... нэй үндэһэн эрхэнүүдые ... гээхын түлөө шууд сэ... тэмсэхые Югославиин за... шуул дэлхэйн түрүү үзэ... бүхы хүсэнүүдые уряал...

(ТАСС)

АФИНА

Грецидэ урбалта болобо

ТА[СС]

Грецидэ сэрэгэй урбалта болобо. Ноябриин 25-най үглөөгүүр танкнууд хотын гол үйлсэ гудамжануудые эзэлжэ, президентын ордон ба гүрэнэй эмхи зургаануу-дай байшангууд хүдэр буу-гайнгаа ама шэглүүлһэн байгаа. Хэдэн часай үнгэр-хэдэ, нэгэдэхи армиие ко-мандалагша генерал Ф. Ги-зикис президент болобо гэ-жэ соносхогдоо. Президент байһан Пападопулос, пре-мьер Маркезинис ба прави-тельствын гэшүүдэй хуби заяан тухай юуншье мэдэг-дэнэгүй.

Орон доторхи байдалай аюул түбэгтэй болоһонһоо уламжалан, зэбсэгтэ хүсэ-нүүд засаг гартаа абаба гэ-жэ Афинын радиогоор дам-жуулагдаһан тусхай коммю-нике дотор хэлэгдэнэ.

Орон дотор демократ... ска эрхэнүүдые ханга... түлөө, граждан эрхэ с... хашаха харшалха ябад... эсэргүүгээр хүдэлмэри... дэй, студентнэрэй һа... хэһэн тэмсэлэй һүү... Грецидэ урбалта боло... Эдэ тэмсэлыень засагаар... зэрлиг бүдүүлигээр да... гэжэ мэдээсэгдээ һэн. ... сэрэгэй урбалта һүүлэй ... гаан жэлэй турша соо ... дэһэн хоёрдохи урбалта ... лоно.

ЛОНДОН

Хөөрэлдөөнүүд дүүр...

ТАСС

ФРГ-гэй гадаадын х... гүүдэй министр В. Ше... албанай хэрэгээр Англ... ошожо, Великобританиин ... даадын хэрэгүүдэй мини... А. Дуглас-Хьюмтэй хөөр... дөөнүүдые хэбэ. В. Ше... Англиин премьер-мини... Э. Хидтэй уулзаа.

ЕЭС-тэхи байдал... «юрэнхы дэлгүүрэй» ... США-гай хоорондохи ха... саанай асуудалнууд... һаһамжануудаа хэлсэбэ.

Ноябриин 30-да наадахаяа байһан 33-дахи тиражай «Спортлото» ба «Спортлото — 2-ой» карточкануудые ху-далдалга дүүрэхэнь. Тус карточканууд Союзпечатиин киоскнуудта, номой ма-газинуудта, почтамтда, «Спортлотогой» тусхай киоскнуудта болон ниитын та-раагшадаар худалдагдаха байна.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда: «Жэлэй һүүлшын үдэрнүүд-тэ — габшагай ажал» — суг-луулбари. ТАСС-ай һүүлэй мэдээсэлнүүд.

Хоёрдохи хуудаһанда: Локомотив-вагон заһабарил-гын заводой парторганиза-циин суглаан дээрэһээ тэм-дэглэл. «Анхарагты: һонир-холтой дүй дүршэл» — суг-луулбари.

Гурбадахи хуудаһанда: ТАСС-ай ба АПН-эй ма-териалнууд: Колхозой ака-демик. «России автономито республикануудта» — суг-луулбари.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: Соёл культурын һонин. Уласхоорондын шэнжэлэл. Хилын саанаһаа.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА
«Орбита» харуулна:

19.00 — «Время» — мэ-дээсэлэй программа. Нүхэр Л. И. Брежневэй Инди ошоод байһан тухай.

Улаан-Үдэ харуулна:

20.00 — «Байгалай шэ-мэг» — телевизионно журнал (буряадаар). 21.00 — Телепа-норама. 21.20 — «Уласхоо-рондын шэнжэлэл» (буряа-даар). 21.40 — Хүдөөгэйхид-тэ зорюулагдаһан дамжуул-га. 22.40 — «Совет сэрэгшэ» гэһэн киножурнал.

«Орбита» харуулна:

23.00 — «Время» — мэ-дээсэлэй программа. Нүхэр Л. И. Брежневэй Инди ошоод байһан тухай. 24.00 — Футболоор УЕФА-гай ку-богай түлөө мүрысөөн. «Ди-намо» (Киев) — «Штуттгарт» (ФРГ). Киевһээ дамжуулга.

Редактор
Ц. Ц. ЦИБУДЕ[ЕВ]

□«БУРЯАД ҮНЭН»□ 1973 оной ноябриин 27. □ 4-дэхи хуудаһан □ Типография управления по делам издательств, полиграфии и книжной торговли Совета Министров БурАССР □ Н-04655. Заказ ...